

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

**Analýza hospodaření Vězeňské služby České
republiky**

Pavel Šůra

Bakalářská práce
2021

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Pavel Sůra**
Osobní číslo: **E17745**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Téma práce: **Analýza hospodaření Vězeňské služby ČR**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je charakterizovat Vězeňskou službu ČR a její aktivity, zhodnotit ekonomickou stránku její činnosti s ohledem na vývoj počtu odsouzených a vězňů osob a na základě analýzy jejího hospodaření navrhnout kroky ke zvýšení hospodárnosti jejího fungování.

Osnova:

- Charakteristika Vězeňské služby ČR a jejího postavení v rámci veřejného sektoru.
- Analýza statistických dat z oblasti soudnictví a vězeňství v ČR.
- Analýza nákladů na výkon trestu odnětí svobody.
- Zhodnocení zdrojů pro financování Vězeňské služby ČR.
- Zhodnocení vybraných možností pro posílení hospodárnosti procesu výkonu trestu odnětí svobody.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BRUNOVÁ, M. Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-408-4.
PILKNEROVÁ, I. Manuál pro vězně aneb vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi. Praha: powerprint, 2020. ISBN 978-80-7568-189-8
VÁLKOVÁ, H. a kol. Aktuální otázky vězeňství. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. ISBN 978-80-7251-426-7.
VEGRICHTOVÁ, B. Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Sobotka, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Práci s názvem **Analýza hospodaření Vězeňské služby České republiky** jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 9. 5. 2021

Pavel Sůra v. r.

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu Ing. Martinu Sobotkovi, Ph.D. za vedení, odbornou pomoc, cenné rady, konzultace a připomínky, které mi pomohly k zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji své ženě a dětem za trpělivost a značnou podporu.

Anotace

Práce se zabývá charakteristikou Vězeňské služby České republiky a její aktivity. Primárně je zaměřena na zhodnocení ekonomické stránky její činnosti s ohledem na vývoj počtu odsouzených a vězňů. První část bakalářské práce je zaměřena na charakteristiku Vězeňské služby České republiky, na vybrané pojmy z oblasti vězeňství a na veřejný sektor.

Druhá část je věnována analýze statistických dat z oblasti soudnictví a vězeňství ČR, a to především ekonomických dat. Přibližuje analýzu vybraných výdajů a příjmů, spojených s činností Vězeňské služby České republiky. Závěrem jsou výsledky analýzy dat zhodnoceny a jsou navrženy kroky ke zvýšení hospodárnosti jejího fungování.

Klíčová slova

Vězeňská služba ČR, věznice, výkon trestu odnětí svobody, výkon vazby, odsouzený

Title

Analysis of the management of the Prison Service of the Czech Republic.

Annotation

The work deals with the characteristics of the Prison Service of the Czech Republic and its activities. It is primarily focused on evaluating the economic side of its activities with regard to the development of the number of convicted and imprisoned persons. The first part of the bachelor thesis is focused on the characteristics of the Prison Service of the Czech Republic, on selected concepts in the field of prisons and the public sector.

The second part is devoted to the analysis of statistical data from the judiciary and prisons in the Czech Republic, especially economic data. It presents an analysis of selected expenditures and revenues associated with the activities of the Prison Service of the Czech Republic. Finally, the results of the data analysis are evaluated and steps are proposed to increase the cost-effectiveness of its operation.

Keywords

Prison service of the Czech Republic, prison, execution of imprisonment, execution of detention, convict

Obsah

Úvod	11
1 Charakteristika oblasti vězeňství	12
1.1 Hlavní úkoly Vězeňské služby	13
1.2 Typy věznic.....	14
1.3 Přijetí k výkonu trestu.....	16
1.4 Přijetí k výkonu vazby	16
1.5 Neefektivnost ve financování ve veřejném sektoru.....	17
1.6 Veřejná zakázka	17
1.7 Základní předpisy, které upravují výkon trestu odnětí svobody	17
1.8 Nadřízený orgán Vězeňské služby České republiky	18
2 Analýza statistických dat z oblastí soudnictví a vězeňství ČR	19
2.1 Neekonomické parametry	19
2.1.1 Počet věznic, zaměstnanců Vězeňské služby České republiky a vězněných osob	19
2.1.2 Zaměstnávání odsouzených.....	22
2.1.3 Recidiva odsouzených	27
2.1.4 Naplněnost věznic.....	28
2.1.5 Alternativní trest.....	30
2.2 Ekonomické parametry	31
2.2.1 Počet zaměstnanců soudů.....	32
2.2.2 Příjmy a výdaje soudů.....	32
2.2.3 Vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na VSČR	34
2.2.4 Průměrný denní výdaj na jednoho vězně	36
2.2.5 Pohledávky	38
2.2.6 Příjmy Vězeňské služby České republiky	40
2.2.7 Hospodářská činnost Vězeňské služby České republiky	42
3 Zhodnocení analýzy a návrhy	46
4 Závěr	48
5 Použitá literatura	49

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Tabulka 1: Vývoj fyzického počtu personálu a vězňených osob v letech 2010 až 2019. (stavy k31.12.)	20
Tabulka 2: Počty příslušníků rozdělených dle délky služebního poměru k 31. 12. 2019.	22
Tabulka 3: Členění odsouzených dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody k31.12.2019.....	28
Tabulka 4: Naplněnost věznic v ČR.	29
Tabulka 5: Vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na VSČR.	35
Tabulka 6: Vývoj zisku provozoven Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby České republiky za období od 2012 do 2019 v tis. Kč.....	44
Obrázek 1: Vývoj poměru celkového počtu zaměstnanců Vězeňské služby ČR k počtu vězňených osob.....	21
Obrázek 2: Vývoj celkového počtu zaměstnaných odsouzených Vězeňské služby České republiky....	25
Obrázek 3: Vývoj zaměstnanosti odsouzených vyjádřené v procentech.....	26
Obrázek 4: Vývoj naplněnosti věznic v České republice.....	30
Obrázek 5: Vývoj celkových příjmů soudů v tis. Kč.....	33
Obrázek 6: Výdaje na Vězeňskou službu ČR.....	36
Obrázek 7: Průměrný denní výdaj na jednoho vězně za celou Vězeňskou službu České republiky v období od 2012 do 2019.....	37
Obrázek 8: Počet dlužníků v jednotlivých kategoriích pohledávek za období od 2014 do 2019.	39
Obrázek 9: Objem neuhrazených pohledávek v jednotlivých kategoriích za období od 2014 do 2019.....	40
Obrázek 10: Vývoj příjmů Vězeňské služby České republiky za období od 2013 do 2019 v tis. Kč....	41
Obrázek 11: Vývoj počtu provozoven Střediska hospodářské činnosti za účelem zaměstnávání vězňených osob od roku 2002 do roku 2019.....	43

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

Č	Číslo
ČR	Česká republika
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka zákonů
VS	Vězeňská služba
VSČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
VV	Výkon vazby

Úvod

V době, kdy je třeba výrazně podporovat ekonomiku, aby byly dopady pandemie SARS-CoV-2 co nejnižší, je nutné v sektoru veřejných financí hledat co nejvíce úspor. Výjimkou nemůže být ani oblast vězeňství. Tak rozsáhlý veřejný sektor je financován značnými prostředky z veřejného rozpočtu a je důležité zajistit, aby vynakládání prostředků z veřejného rozpočtu bylo co nejvíce efektivní. Daná oblast se pojí s mnoha problémy, které je potřebné s ohledem na požadavek zajištění efektivního vynakládání prostředků řešit. Neustále se opakují zprávy o personální problematice, o přeplněnosti věznic a celkově nedostatečného objemu finančních prostředků, které jsou vynaloženy na zajištění a fungování Vězeňské služby České republiky.

Proto je cílem této práce především zhodnotit ekonomickou stránku její činnosti s ohledem na vývoj počtu odsouzených a vězněných osob a na základě analýzy jejího hospodaření navrhnout kroky ke zvýšení hospodárnosti jejího fungování.

V práci je nejprve definována základní oblast vězeňství včetně charakteristiky její základní činnosti.

Samotná analýza financování vězeňské služby České republiky je rozdělena na neekonomické a ekonomické parametry. Mezi neekonomické parametry jsou zařazeny ukazatele: počet věznic v České republice, počet zaměstnanců Vězeňské služby České republiky, počet vězněných osob, zaměstnávání vězněných osob, recidiva odsouzených a naplněnost věznic.

Mezi ekonomickými parametry budou analýze podrobeny následující oblasti: analýza statistických dat z oblasti soudnictví, vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na Vězeňskou službu České republiky, průměrný denní výdaj na jednoho vězně, pohledávky, příjmy Vězeňské služby České republiky, hospodářská činnost Vězeňské služby České republiky. Data byla zkoumána zejména prostřednictvím trendové analýzy.

V závěru práce jsou shrnuty skutečnosti, které vyplývají z analýzy ekonomických i neekonomických parametrů. Na základě těchto poznatků a skutečností je vytvořené hodnocení a doporučení k efektivnějšímu vynaložení finančních prostředků, a tím i k možným úsporám při financování Vězeňské služby České republiky.

1 Charakteristika oblasti vězeňství

Jednou ze základních funkcí státu je zajišťování bezpečnosti občanů, kterou lze dělit na vnější (ze strany jiných států) a vnitřní (před pachateli, kteří na území daného státu páchají trestnou činnost). Vnitřní bezpečnost je zajištěna umístováním nebezpečných osob do nápravných zařízení. Tedy izolací pachatelů trestných činů od společnosti a zajištění takových podmínek, které v co nejvyšší míře přispívají k jejich resocializaci. V České republice je tato veřejná služba zajištěna pomocí instituce Vězeňské služby České republiky. Ta spravuje vězeňská zařízení a oprávnění ke zrušení i zřizování věznic má ministr spravedlnosti [1]. Ministerstvo spravedlnosti je nadřízeným orgánem Vězeňské služby České republiky.

Všemi otázkami spojenými s vězeňstvím se zabývá vědní obor, který se nazývá **Penologie**. Tento obor se zabývá především takovými aspekty vězeňství, jako jsou například výkon trestu odnětí svobody, účinnost jednotlivých forem trestu apod.

Základním opatřením, které omezuje svobodu osoby pravomocně odsouzené k nepodmíněnému trestu za spáchaný trestný čin je **výkon trestu odnětí svobody (VTOS)**. V České republice je zřízeno 25 věznic, ve kterých je výkon trestu odnětí svobody vykonáván. Vězeň ve výkonu trestu je odsouzený, a to na základě odsuzujícího rozsudku, který je pravomocný a vykonatelný.

K zajištění osoby, která je podezřelá ze spáchaní trestného činu slouží **výkon vazby (VV)**. Toto opatření slouží k zajištění osoby, u které je předpoklad, že se bude vyhýbat trestnímu řízení, mařit získávání důkazů nebo páchat další trestnou činnost. O umístění do vazby rozhoduje soud. V České republice je zřízeno 10 vazebních věznic.

Vězeň ve výkonu vazby je osoba podezřelá ze spáchaní trestného činu. Ve výkonu vazby jsou uplatňovány principy presumpce neviny, což znamená, že na podezřelého je nahlíženo jako na nevinného až do okamžiku, kdy soud pravomocně rozhodne o případné vině.

Ve vězeňství existuje také opatření, které nespadá pod výkon vazby ani pod výkon trestu odnětí svobody. Dokonce nemá znaky standardního věznění. Jedná se o **zabezpečovací detenci**, která probíhá v objektech střežených vězeňskou službou. Do detenčních ústavů se umísťují osoby, které jsou pro společnost nebezpečné. Hlavním rozdílem mezi výkonem trestu odnětí svobody a zabezpečovací detencí je časová neomezenost pobytu v detenci. K propuštění ze zabezpečovací detence dochází v době, kdy osoba přestává být pro společnost nebezpečná [27].

Vězeňská služba České republiky (dále VSČR) zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném zákonem¹ ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. VSČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem. Řídí ji generální ředitel Vězeňské služby, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Generální ředitel odpovídá ministrovi za činnost Vězeňské služby. Stanovené úkoly zajišťují ve Vězeňské službě vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba a pověřené orgány VS.

Fungování Vězeňské služby České republiky je ovlivněno Evropskými vězeňskými pravidly, které vznikly v roce 1973 a naposledy byly revidovány v roce 2006. Tato pravidla představují soubor doporučení příslušných ministrů. Zásadní myšlenkou tohoto dokumentu je, že nikdo nesmí být zbaven svobody s výjimkou případů, které nelze řešit jinak a v souladu se zákonným postupem. Je povinností zajistit takové podmínky ve věznicích, které neporušují lidskou důstojnost a které uvězněným nabízejí smysluplné pracovní činnosti i programy zacházení, čímž je připraví na jejich opětovné začlenění do společnosti [3].

Vězeňská služba České republiky byla zřízena na základě zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky [28].

1.1 Hlavní úkoly Vězeňské služby

Jak bylo výše uvedeno, Vězeňská služba České republiky zejména spravuje a střeží vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek.

Další důležitou povinností Vězeňské služby ČR je střežení, předvádění a eskortování osob ve výkonu vazby, výkonu trestu a výkonu zabezpečovací detence. Dále soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění. Především také zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti. Dále zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství.

Také provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby. Vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí

¹ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky

svobody. Osobám ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby poskytuje zdravotní péči ve svých zdravotnických zařízeních, popřípadě zabezpečuje specializovanou zdravotní péči v mimovězeňských zdravotnických zařízeních [29].

1.2 Typy věznic

V České republice se trest odnětí svobody v nepodmíněné podobě provádí ve věznici s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou, případně ve zvláštním oddělení vazební věznice.

Základními organizačními jednotkami Vězeňské služby jsou:

- generální ředitelství Vězeňské služby ČR,
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- střední odborné učiliště,
- akademie vězeňské služby.

Věznice se člení se podle způsobu vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti do dvou typů:

- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

Věznice s ostrahou se vnitřně člení na tři oddělení v závislosti na stupni zabezpečení. A to na

- nízký stupeň zabezpečení,
- střední stupeň zabezpečení,
- vysoký stupeň zabezpečení.

O zařazení odsouzeného do věznice s ostrahou nebo věznice se zvýšenou ostrahou rozhoduje soud, který trest odnětí svobody v nepodmíněné podobě ukládá [2].

Do věznice s **ostrahou** soud zařadí odsouzeného, u něhož nejsou naplněny podmínky pro to, aby byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou.

Ve věznici se **zvýšenou ostrahou** se provádějí:

- výjimečné tresty,

- tresty pachatelů, kteří spáchali trestný čin ve prospěch organizované zločinecké skupiny,
- tresty pachatelů, kteří spáchali obzvláště závažný trestný čin a jimž soud uložil trest odnětí svobody nejméně na 8 let,
- tresty pachatelů odsouzených za úmyslný trestný čin, pokud za období posledních 5 let uprchli z vazby nebo se pokusili uprchnout, uprchli nebo se pokusili uprchnout z výkonu trestu nebo zabezpečovací detence.

Zvláštním typem věznice je věznice pro mladistvé.

Stupeň zabezpečení je určen na základě vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik. Vnější riziko vyjadřuje míru nebezpečnosti odsouzeného pro společnost, zejména s ohledem na trestnou činnost, za kterou mu byl uložen trest, délku trestu a formu zavinění a s přihlédnutím k tomu, zda již byl ve výkonu trestu. Vnitřní riziko vyjadřuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během výkonu trestu s ohledem na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se zohledňují zejména povaha jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, průběh předchozích výkonů trestu a hrozba útěku.

Do oddělení s nízkým stupněm zabezpečení se umístí odsouzený s nízkým vnějším a vnitřním rizikem. Do oddělení se středním stupněm zabezpečení se umístí odsouzený se středním vnějším a vnitřním rizikem. Do oddělení s vysokým stupněm zabezpečení se umístí odsouzený s vysokým vnějším a vnitřním rizikem [4].

Odsouzený s nízkým vnějším a vnitřním rizikem je odsouzený:

- za nedbalostní trestný čin k trestu odnětí svobody nepřevyšujícímu 3 roky,
- za úmyslný trestný čin k trestu nepřevyšujícímu 1 rok, pouze pokud dosud nebyl ve výkonu trestu; nesmí se jednat o trestný čin např. proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Odsouzený se středním vnějším a vnitřním rizikem je odsouzený:

- za nedbalostní trestný čin k trestu převyšujícímu 3 roky,
- za úmyslný trestný čin k trestu nepřevyšujícímu 3 roky, který je ve výkonu trestu nejvýše potřetí; opět se nesmí jednat o trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a podobně.

Odsouzený s vysokým vnějším a vnitřním rizikem je odsouzený:

Odsouzený za trestný čin, u kterého především nejsou splněny podmínky pro umístění do oddělení s nízkým nebo středním stupněm zabezpečení,

Ústav pro výkon zabezpečovací detence

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou dva a jsou zřízeny při Vazební věznici Brno a Věznici Opava. Ústav pro výkon zabezpečovací detence zajišťuje, aby probíhalo terapeutické a výchovné působení na osoby ve výkonu zabezpečovací detence (chovance). Zabezpečovací detence se vykonává v ústavech se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými a rehabilitačními programy, kterých se musí osoby ve výkonu zabezpečovací detence účastnit [17].

1.3 Přijetí k výkonu trestu

Dle zákona č. 169/1999 Sb., O výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, lze do VTOS přijmout odsouzeného jen na základě písemného nařízení výkonu trestu vyhotoveného soudem. Připojeno musí být písemné vyhotovení pravomocného rozsudku, soud jej může věznici zaslat i dodatečně.

Po přijetí k VTOS je odsouzený umístěn do nástupního oddílu, kde je oddělen od ostatních odsouzených. V průběhu pobytu na nástupním oddílu je vypracována ucelená zpráva a program zacházení, který se sestavuje podle charakteristik a osobnosti odsouzeného. V nástupním oddílu se odsouzený seznamuje se svými právy a povinnostmi a především s obsahem zákonných ustanovení a řádu výkonu trestu. Odsouzený musí být prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi. Odsouzený je povinen účastnit se aktivit, které jsou stanoveny v programu zacházení. Aktivity se volí takové, které jsou pro odsouzeného vhodné a minimalizují rizika předpokládaná pro daného odsouzeného.

1.4 Přijetí k výkonu vazby

Na základě vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, je pro přijetí do VV je nutný písemný příkaz k přijetí obviněného do vazby. Tento dokument musí obsahovat údaje potřebné k rozhodnutí o umístění obviněného, zejména z něj musí být patrný důvod vazby, rodné číslo a státní občanství obviněného, jména, příjmení a data narození obviněných, proti nimž je vedeno společné trestní řízení nebo jejichž trestní věci spolu souvisí včetně uvedení důvodu jejich vazby. Pokud se jedná o příkaz vydaný v přípravném

řízení, musí být dále uvedeno státní zastupitelství a policejní orgán činný v přípravném řízení a spisové značky, pod nimiž je u těchto orgánů věc vedena.

1.5 Neefektivnost ve financování ve veřejném sektoru

Nejen ve vězeňství, ale v celém veřejném sektoru se lze setkat s neefektivností ve financování. Tato neefektivnost je zapříčiněna několika důvody, ale především plyne z následujících aspektů [25]:

- subjekty veřejného sektoru nemohou zbankrotovat z důvodu existenční jistoty, chybí potřebné tlaky na efektivní využívání zdrojů,
- veřejný sektor je řízen byrokraticky, pomocí příkazů,
- systém odměňování zaměstnanců veřejného sektoru je založen na mzdových tabulkách a neumožňuje zohlednit výkonnost daného pracovníka v jeho mzdě; individuální motivace je negativně ovlivněna vysokou pracovní – právní ochranou pracovníků veřejného sektoru, což snižuje možnost se zbavit nevýkonných zaměstnanců,
- není možné, aby spotřebitel při nespokojenosti s úrovní služeb organizací veřejného sektoru odešel k jinému poskytovateli.

1.6 Veřejná zakázka

V organizačních jednotkách Vězeňské služby České republiky je každoročně celkem zadáno několik desítek veřejných zakázek. Ve většině případů se jedná o veřejné zakázky na dodávku [19]. Veřejná zakázka je zakázka na dodávky, stavební práce nebo služby, která je realizovaná na základě smlouvy písemně uzavřené jedním nebo více zadavateli a jedním nebo více zhotoviteli, dodavateli nebo poskytovateli služeb. Pokud je subjekt označen jako zadavatel, musí se při nakupování statků řídit zákonem o veřejných zakázkách [24].

Postup zadávání veřejných zakázek rozpracovává zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách [26].

1.7 Základní předpisy, které upravují výkon trestu odnětí svobody

Základním předpisem, který upravuje všechny aspekty služebního poměru, jeho vznik i ukončení a jeho další náležitosti, je zákon č.361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Co se týče základních úkolů a povinností VSČR při zajištění výkonu trestu odnětí svobody, jsou uvedeny především v zákonech a předpisech:

- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky,
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů,
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody,
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Výkon vazby se řídí zejména zákony:

- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby,
- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky.

Procesní náležitosti a další podrobnosti trestního řízení jsou uvedeny v zákonech:

- zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník,
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

1.8 Nadřízený orgán Vězeňské služby České republiky

Nadřízeným orgánem Vězeňské služby České republiky je Ministerstvo spravedlnosti, které je ústředním orgánem státní správy pro soudy, státní zastupitelství a vězeňství. V čele Ministerstva spravedlnosti stojí ministr spravedlnosti. U VSČR zajišťuje Ministerstvo spravedlnosti také telekomunikační síť. Také je ústředním orgánem státní správy pro probaci a mediaci. Další důležitou povinností Ministerstva spravedlnosti je povinnost zastupovat Českou republiku při vyřizování stížností na porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jeho úkolem je mimo jiné také vytvářet soudům podmínky k řádnému výkonu soudnictví po stránce finanční [10]. Ze své pravomoci například Ministerstvo spravedlnosti v roce 2016 představilo a začalo naplňovat desetiletou koncepci, která počítá se snížením recidivy odsouzených mimo jiné díky vyšší zaměstnanosti vězňů [23].

2 Analýza statistických dat z oblasti soudnictví a vězeňství ČR

Analýza statistických dat bude provedena ve dvou částech. V první část bude zaměřena na neekonomické parametry, tedy obecné neekonomické údaje, následně budou analyzovány parametry ekonomické.

2.1 Neekonomické parametry

Tato kapitola je zaměřená na neekonomické parametry, které mají zásadní význam na finanční náročnost VSČR. Tyto parametry budou porovnány nejčastěji za období mezi lety 2010–2019. Uvedené období představuje dostatečně dlouhou časovou řadu pro analýzu.

Základní neekonomické sledované ukazatele jsou:

- počet věznic v ČR,
- počet zaměstnanců VSČR,
- počet vězněných osob,
- zaměstnávání vězněných osob,
- recidiva odsouzených.

2.1.1 Počet věznic, zaměstnanců Vězeňské služby České republiky a vězněných osob

Za sledované období je počet věznic neměnný. Tato stabilita je způsobena především příliš vysokou nákladností provádění změn jejich počtu. V České republice je celkem 35 věznic, z toho 10 vazebních [5].

Personál VS představují příslušníci ve služebním poměru a zaměstnanci v pracovněprávním vztahu k Vězeňské službě.

Počet zaměstnanců Vězeňské služby České republiky je určen Vládou České republiky. Jedná se o tabulková místa. Z následující tabulky č.1 je patrné, že celkový počet zaměstnanců i počet vězněných osob je poměrně stabilní. Z údajů vyplývá, že v roce 2019 bylo o 865 zaměstnanců víc, než v roce 2010, to představuje nárůst o 8,28 % zaměstnanců za sledované období a počet vězněných osob o 844 méně, a to je pokles vězněných osob za sledované období o 3,85 %. To

je rozhodně pozitivní údaj. V tabulce je uveden počet příslušníků a je patrné, že podíl příslušníků z celkového počtu zaměstnanců se pohybuje kolem 60 %. V posledním sloupcu je uveden počet vězňených osob, který průměrně připadá na jednoho příslušníka.

Tabulka 1: Vývoj fyzického počtu personálu a vězňených osob v letech 2010 až 2019. (stavy k31.12.)

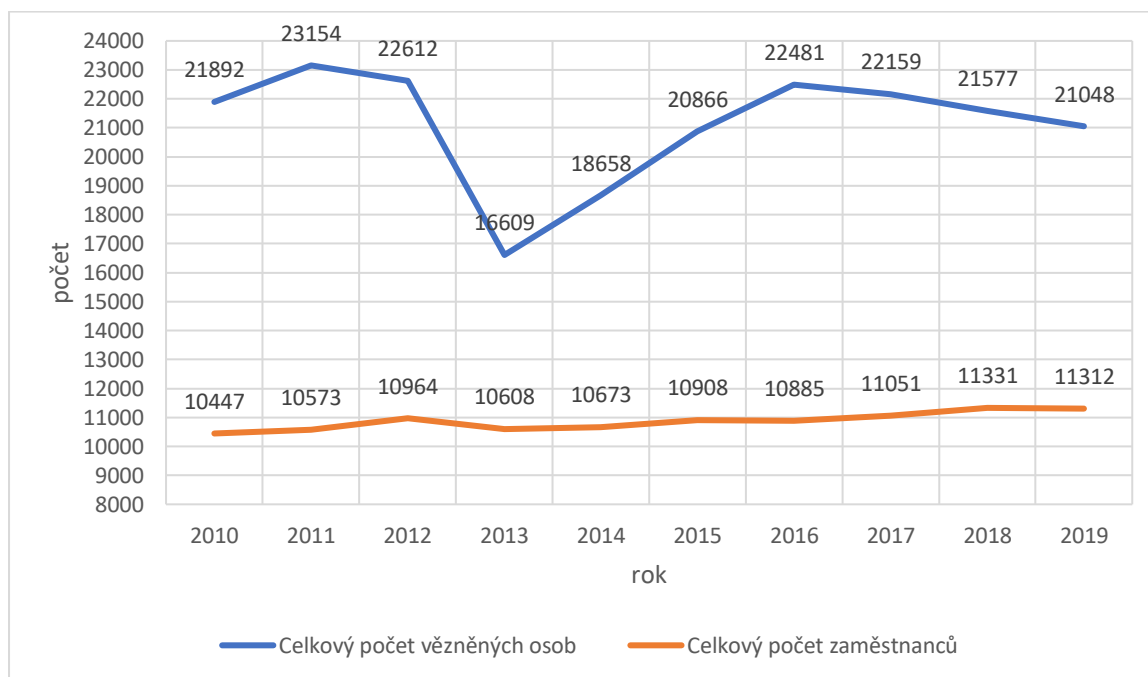
Rok	Počet příslušníků	Celkový počet zaměstnanců	Počet vězňených osob	Počet vězňených osob na jednoho příslušníka
2010	6 599	10 447	21 892	3,32
2011	6 695	10 573	23 154	3,46
2012	6 936	10 964	22 612	3,26
2013	6 716	10 608	16 609	2,47
2014	6 752	10 673	18 658	2,76
2015	6 896	10 908	20 866	3,03
2016	6 876	10 885	22 481	3,27
2017	6 918	11 051	22 159	3,20
2018	7 081	11 331	21 577	3,05
2019	6 985	11 312	21 048	3,01

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Z tabulky lze vyčíst, že za sledované období dochází ke snižování počtu vězňených osob, kteří připadají průměrně na jednoho příslušníka. To je dáno celkovým poklesem vězňených osob i přírůstkem příslušníků. Výkyvy, které nastaly v letech 2013 a 2014 jsou způsobeny amnestií prezidenta České republiky, která byla vyhlášena v roce 2013. Z důvodu amnestie došlo k poklesu vězňených osob na konci roku 2013 v porovnání s koncem roku 2012 o 26,55 %. Z dalších údajů vyplývá, že počet vězňených osob následně rychle rostl a opět se dostal přibližně na své původní hodnoty. Počet vězňených osob připadajících průměrně na jednoho příslušníka je zavádějící údaj, protože počet příslušníků tvoří i příslušníci, kteří nevykonávají přímo dozor nad vězňenými osobami. Jsou to především služební funkcionáři, příslušníci vězeňské stráže a příslušníci Justiční stráže. Například k 1. 12. 2019 bylo schváleno 7 505 služebních míst a z toho činilo 1075 míst pro justiční stráž [14]. Z uvedených údajů tedy vyplývá, že skutečný počet vězňených osob přepočítaný na jednoho příslušníka, který

bezprostředně zachází s vězňenými osobami je podstatně vyšší, než obecný údaj uvedený v tabulce.

Následuje obrázek č. 1, který vyjadřuje vztah mezi počtem zaměstnanců a počtem vězňených osob ve sledovaném období.

Obrázek 1: Vývoj poměru celkového počtu zaměstnanců Vězeňské služby ČR k počtu vězňených osob.

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Na obrázku je dobře viditelný výrazný pokles počtu vězňených osob, způsobený amnestií prezidenta České republiky. Také je viditelný pozvolný vzestup celkového počtu zaměstnanců. Co se týče počtu příslušníků, je vhodné uvést složení počtu příslušníků podle délky služebního poměru. Problémem je, že odchází zkušení příslušníci a nových příslušníků bez dostatečné praxe je příliš. Tato skutečnost je způsobena především výsluhovým příspěvkem, který pobírá každý příslušník, který stráví ve služebním poměru minimálně 15 let. Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb. uvádí, že základní výměra výsluhového příspěvku činí za 15 let služby 20 % měsíčního služebního příjmu. Za 16.-20. rok služby se výměra výsluhového příspěvku zvyšuje o 3 % měsíčního služebního příjmu, za

21.-25. rok služby o 2 % měsíčního služebního příjmu a za 26.-30. rok služby o 1 % měsíčního služebního příjmu. Výměra výsluhového příspěvku může činit nejvýše 50 % měsíčního

služebního příjmu. Množství příslušníků tedy odchází ze služebního poměru a pobírá výsluhový příspěvek. Jedná se ale o příslušníky zkušené a většinou středního věku, kteří by byli při výkonu služby větším přínosem, než noví příslušníci bez potřebné praxe. Důležité je také zmínit, že na vyplácení výsluhových příspěvků se vynaloží nemalá částka z veřejného rozpočtu.

Následující tabulka uvádí četnost příslušníků podle délky služebního poměru ke konci roku 2019. Pro přehlednost je uvedena absolutní, relativní četnost a to i v kumulativním provedení.

Tabulka 2: Počty příslušníků rozdělených dle délky služebního poměru k 31. 12. 2019.

Věková škála počtu let ve služebním poměru	Absolutní četnost počtu příslušníků	Kumulativní absolutní četnost počtu příslušníků	Relativní četnost počtu příslušníků	Kumulativní relativní četnost počtu příslušníků
Do 6 let	2 071	2 071	29,65 %	29,65 %
Od 6 do 10 let	1 128	3 199	16,15 %	45,80 %
Od 11 do 15 let	1 691	4 890	24,21 %	70,01 %
Od 16 do 20 let	1 137	6 027	16,28 %	86,28 %
Od 21 do 25 let	718	6 745	10,28 %	96,56 %
Od 26 do 30 let	190	6 935	2,72 %	99,28 %
Nad 30 let	50	6 985	0,72 %	100,00 %
celkem	6 985	x	100 %	x

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Z údajů kumulativní relativní četnosti vyplývá, že téměř polovina příslušníků nepřesahuje 10 let praxe ve služebním poměru a víc jak 86 % není ve služebním poměru déle než 20 let.

2.1.2 Zaměstnávání odsouzených

Od roku 2015 se cíleně podařilo dosáhnout markantního navýšení počtu aktivit a projektů vedoucích k zaměstnávání vězňů. Bylo realizováno značné množství seminářů v rámci celé ČR na téma zaměstnávání vězňů ve spolupráci se Svazem průmyslu a dopravy ČR, Komorou sociálních podniků, Hospodářskou komorou a Centrem pro podporu podnikání.

Odsouzený je zařazen do práce na základě rozhodnutí ředitele věznice, a to zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců a s přihlédnutím k odborným znalostem odsouzeného.

Při zaměstnávání a vzdělávání odsouzených věznice zajišťuje [7]:

- zařazování odsouzených do práce odpovídající jejich zdravotní způsobilosti; přihlíží se k jejich odborným znalostem a dovednostem,
- odměňování odsouzených za práci,
- vytváření podmínek pro to, aby odsouzení mohli získat a zvyšovat si svoji pracovní kvalifikaci, dovednosti a rozšiřovat si svoji všeobecnou informovanost.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů uvádí, že podmínky pro zaměstnávání odsouzených vytvářejí věznice v rámci svého provozu, vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti, další možností je smluvní zajištění zaměstnávání odsouzených u jiných subjektů. Vykonávat zaměstnání pro věznici je odsouzený povinen, pro zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než věznice je třeba písemného souhlasu odsouzeného. Zaměstnávání vězňených osob u cizích subjektů je pro věznice výhodné. Těmto subjektům často věznice pronajímá své prostory uvnitř areálu věznice. Proto je toto zaměstnávání vězňených osob značným přínosem. Vězeňská služba má z takových aktivit příjmy a smluvní subjekty levnější pracovní sílu.

Cíle Vězeňské služby v oblasti zaměstnávání vězňených osob

Základním cílem v oblasti zaměstnávání vězňených osob je zvyšování vzdělávání a pracovní kvalifikace odsouzených v souladu s potřebami trhu. Vzdělávání vězňených osob ve Vězeňské službě České republiky se dělí na formální a neformální. Formální vzdělávání je zajištěno prostřednictvím vlastních školských vzdělávacích středisek středních odborných učilišť VSČR a za pomoci spolupracujících subjektů (základní školy, střední odborná učiliště, střední školy, vyšší odborné školy, vysoké školy a univerzity). Výsledkem formálního vzdělávání je doklad o dosaženém vzdělání. Neformální vzdělávání představují vzdělávací aktivity programu zacházení. Například všeobecně vzdělávací kurzy, odborné kurzy, rekvalifikační kurzy. Kurzy mohou být podobně jako u formálního vzdělávání zakončeny dokladem o jeho absolvování [15]. Dalším cílem je zaměstnávání odsouzených. Zaměstnáváním se u odsouzených vytváří pracovní návyky. Dále dochází k investování do renovací stávajících dílen a hal, které lze následně pronajmout různým subjektům. V neposlední řadě dochází k realizaci investičních záměrů na stavbu nových výrobních hal ve věznicích. Zaměstnanost uvnitř věznic minimalizuje

bezpečnostní riziko ze strany odsouzených. Je důležité efektivněji využívat stávající prostory pro zaměstnávání odsouzených ve věznicích. K efektivnějšímu využití lze dosáhnout například zavedením vícesměnných provozů. Pro financování výstavby a rekonstrukce hal VSČR hledá alternativní způsoby z prostředků budoucích zaměstnavatelů odsouzených [16].

Účel zaměstnávání odsouzených

Zaměstnávání vězňů je jedním ze základních způsobů odborného zacházení. Je to v podstatě základní kámen resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Zaměstnávání odsouzených má především přispívat k rozvoji těch žádoucích osobnostních rysů vězňů, jako je například přístup k práci a zodpovědnost. Přispívá tedy ke snížení rizika možné recidivy trestné činnosti.

Dalším důležitým pozitivem zaměstnávání odsouzených je možnost vydělat si prostředky na řešení své finanční situace. Takový odsouzený může hradit náklady spojené s výkonem trestu, trestnou činností, ale i plnění vyživovací povinnosti vůči rodině. Tím se zbytečně nezvyšuje zadlužení odsouzených a to má rozhodně pozitivní vliv na nižší recidivu trestné činnosti.

Zakázané práce

Jsou pracovní činnosti, které odsouzený nesmí z pochopitelných důvodů vykonávat. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů v paragrafu č.31 uvádí několik zakázaných pracovních činností.

Odsouzený například nesmí při práci přijít do styku s omamnými a psychotropními látkami nebo jedy. Také s jinými látkami, které mohou vyvolat zvýšené nebezpečí újmy na zdraví nebo škody na majetku. Dále je zakázáno školit i zařazovat odsouzené k výkonu prací s výbušninami. Historie ukazuje, že dochází za strany vězňů k užívání omamných a psychotropních látek, pokud k nim mají přístup. Vězněné osoby mají tendenci tyto látky užívat, popřípadě s nimi obchodovat. Věznice jsou plné osob, které jsou závislé na omamných a psychotropních látkách a osoby pod vlivem takové látky představují bezpečnostní riziko pro zaměstnance VSČR. Nákladnější je i zdravotní péče o takové osoby, s osobami drogově závislými souvisí většinou vyšší množství eskort do zdravotnických zařízení.

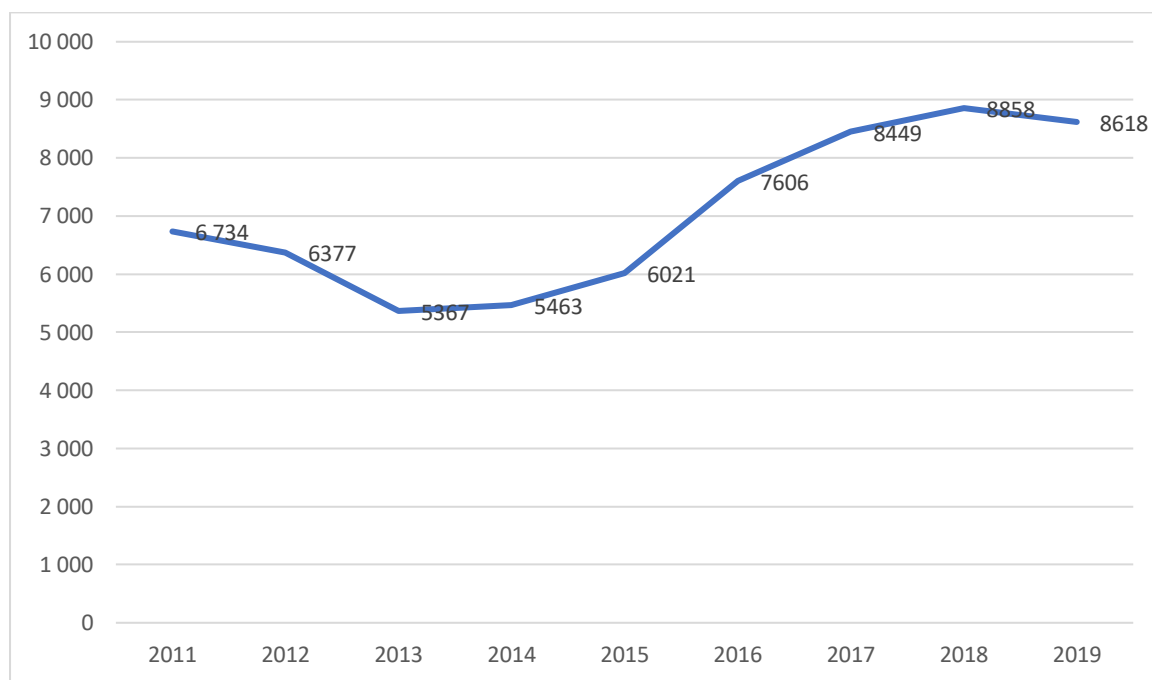
Zaměstnanost vězňů

Zaměstnanost vězňů se vypočítá jako podíl zaměstnaných vězňů na celkovém počtu vězňů v této evidenci. Do evidence pracujících odsouzených není zařazen každý odsouzený. Pro výpočet tedy není důležitý celkový počet odsouzených. O těch, kteří jsou pracovně zařaditelní

a jsou zahrnuti do evidence zaměstnávání, rozhodují lékaři vězeňské služby [13]. Do pracovně zařaditelných se počítají i osoby, které jsou zařazeny do různých vzdělávacích či terapeutických programů. Zde je ale podmínka dosáhnout dobu výuky minimálně 21 hodin týdně. Dále to jsou osoby, které vykonávají práce bez nároku na odměnu pro zajištění každodenního chodu věznice.

Toto číslo je tedy ovlivnitelné. Podíl zaměstnanosti je poměrně hodně sledovaný ukazatel a rozhodováním o zařazení mezi pracující se dá celkové procento zaměstnanosti poměrně snadno ovlivnit. Například pokud se přes různá zdravotní omezení sníží celkový počet pracovně zařazených odsouzených, zvýší se tak procento zaměstnanosti.

Následující obrázek č. 2 uvádí vývoj celkového počtu zaměstnaných odsouzených v letech 2011-2019.

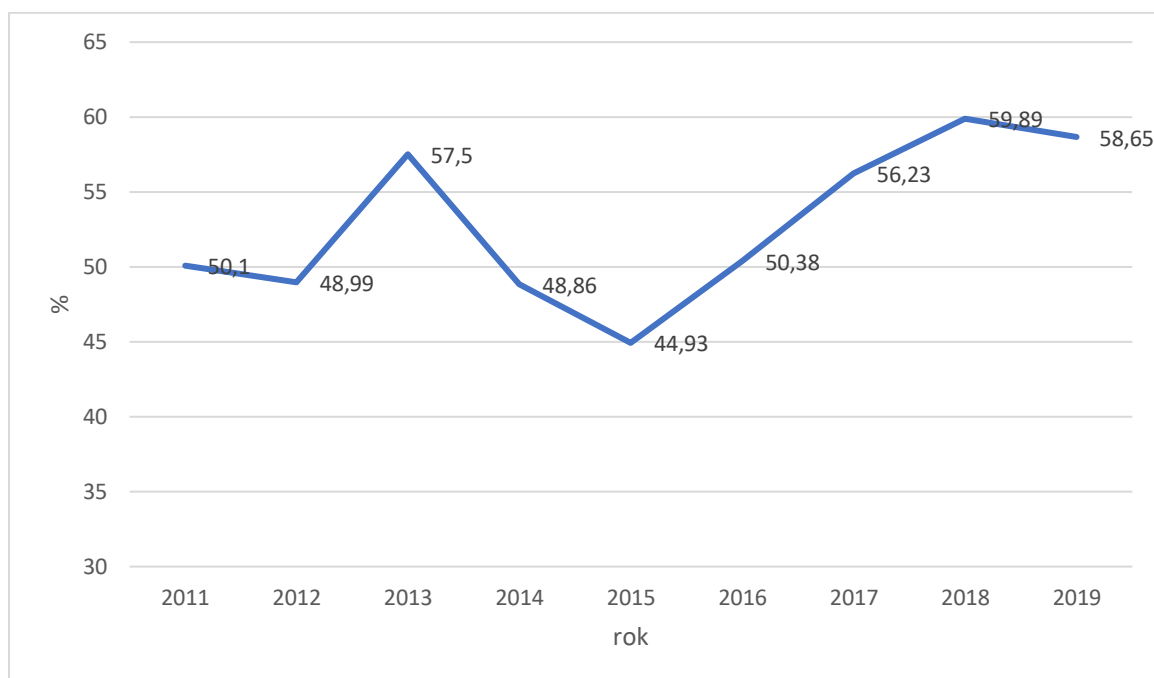

Obrázek 2: Vývoj celkového počtu zaměstnaných odsouzených Vězeňské služby České republiky.

Vlastní úprava, zdroj dat: Vězeňská služba ČR

Obrázek ukazuje, že z dlouhodobého hlediska dochází k navýšení celkového počtu pracujících odsouzených. Neustále se zvyšující počet zaměstnaných odsouzených je především výsledkem zvýšených aktivit v této oblasti ze strany VSČR. Dále je růst způsoben rostoucím počtem odsouzených po amnestii v roce 2013.

Následující obrázek č. 3 uvádí vývoj zaměstnanosti vězňených osob vyjádřené v procentech v letech 2011-2019.

Obrázek 3: Vývoj zaměstnanosti odsouzených vyjádřené v procentech.

Vlastní úprava, zdroj dat: Vězeňská služba ČR

Výrazný pokles zaměstnanosti v období 2013-2015 je způsoben prudkým nárustem nových odsouzených po amnestii, u kterých nějaký čas trvá, než jsou do práce zařazeni. Z grafu je patrný nárůst zaměstnanosti od roku 2015. Od roku 2015 byl aplikován výše uvedený projekt ke zvýšení zaměstnanosti vězňených osob.

Osoby trvale pracovní nazařaditelné

Jsou osoby, které nepracují a nejsou zařazeni do evidence pracovní nazařaditelných osob.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů uvádí následující skupiny odsouzených, na které se povinnost pracovat nevztahuje:

- „staršího 65 let,“
- „který je poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně,“
- „jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení,“

- „dočasně práce neschopného,“
- „pokud z povahy překážky vyplývá, že je jeho pracovní povinnost vyloučena.“

Jak je již výše uvedeno, body pod třetí a čtvrtou odrážkou se dají lehce zneužít ke zkreslení počtu osob zařazených do evidence pracujících odsouzených a tím i upravit procento zaměstnanosti.

2.1.3 Recidiva odsouzených

Recidiva odsouzených je neekonomický údaj, který ale významně ovlivňuje celkové výdaje na provoz VSČR. Například v roce 2019 byl průměrný denní výdaj na jednoho vězně 1492 Kč. Tato hodnota odpovídá výdaji za celou VS, tedy jsou zde zahrnuty výdaje na platy, pojistné, ostatní věcné výdaje, FKSP, kapitálové výdaje a sociální dávky [22].

Vězněná osoba ale platí za měsíc ve výkonu trestu pouze max. 1500 Kč. Navíc je spousta odsouzených od placení nákladů výkonu trestu osvobozených.

Z uvedeného vyplývá, že vysoká recidiva představuje poměrně vysoké finanční zatížení. To je také jeden z důvodů, proč jsou hlavními strategickými cíli pro tuto oblast, které patří do koncepce rozvoje vězeňství do roku 2025, zvýšení skutečné zaměstnanosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody a podpora zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Hlavními nástroji pro naplnění uvedených cílů jsou zajištění dostatečné kapacity věznic pro zaměstnávání vězňů, provázání vzdělávání a zaměstnávání odsouzených, podpora vlastní činnosti věznic v rámci provozoven Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby ČR, změna přístupu na všech úrovních k pracovnímu zařazování odsouzených na pracoviště mimo věznice (především nestřežená pracoviště a pracoviště s volným pohybem), zvýšení možností zaměstnávání osob, propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Problémem ovšem je, že záznam v rejstříku trestů není překážkou většinou pouze u pomocných prací. U osob, které mají odbornou kvalifikaci, další zaměstnávání často tato skutečnost komplikuje. Řada zaměstnavatelů využívá záznam v rejstříku trestů jako kritérium pro vyloučení potenciálního zaměstnance. Dalším problémem je, že osoby propuštěné z výkonu trestu nemají zpravidla dostatečné znalosti, zkušenosti a dovednosti. Navíc mají často nereálná očekávání o pracovních podmínkách a výši mzdy. Velká část propuštěných osob pracuje „načerno“, zpravidla jen krátkodobě a nárazově. Zároveň se často takoví lidé stávají obětí nevýhodného zacházení ze strany některých zaměstnavatelů a někdy i agentur práce. Takový člověk, který pracuje

„načerno“ si společně s čerpáním sociálních dávek často vydělá vyšší příjem, než kdyby pracoval legálně.

Navíc takové osoby bývají často zatížené exekucemi a většina legálního výdělku by se jim krátila a životní úroveň by tak pro osobu pracující legálně byla paradoxně horší [12].

V této souvislosti je uvedena tabulka č. 3, ve které lze vyčíst počty předchozích vykonaných trestů odnětí svobody vězněných osob, které byly ve výkonu trestu k 31.12.2019.

Tabulka 3: Členění odsouzených dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody k 31.12.2019.

Ve výkonu trestu	Odsouzených	Kumulativní absolutní četnost odsouzených	Relativní četnost odsouzených	Kumulativní relativní četnost odsouzených
0x	6 958	6 958	36,32 %	36,32 %
1x	4 127	11 085	21,55 %	57,87 %
2x	2 502	13 587	13,06 %	70,93 %
3x	1 820	15 407	9,50 %	80,43 %
4x	1 238	16 645	6,46 %	86,89 %
5x	885	17 530	4,62 %	91,51 %
6x	561	18 091	2,93 %	94,44 %
7x	360	18 451	1,88 %	96,32 %
8x	259	18 710	1,35 %	97,67 %
9x	166	18 876	0,87 %	98,54 %
10x	90	18 966	0,47 %	99,01 %
Víc jak 10x	189	19 155	0,99 %	100 %
Celkem	19 155	x	100 %	x

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Tabulka nám ukazuje, že recidiva se v České republice pohybuje kolem 70 %. Zarážející je, že 20 % odsouzených je ve výkonu trestu již více jak třikrát. Údaje z tabulky ukazují, že pouhé zbavení svobody rozhodně neslouží jako náprava osob, ale je potřeba takové osoby rozvíjet a působit na ně takovým způsobem, aby získali pokud možno co nejvíc návyků, které přispějí ke snížení recidivy. Problémem je, že se ve výkonu trestu nachází velké množství osob drogově závislých, mnohdy i negramotných, u kterých je jakákoliv snaha o nápravu marná.

2.1.4 Naplněnost věznic

Naplněnost věznic je poměrně zásadním parametrem. Je vyjádřena v procentech jako podíl skutečného počtu vězněných osob a kapacity věznic v ČR. Jedná se o důležitý ukazatel, při naplněnosti přes 100 % je třeba řešit případné rozšíření kapacit, nebo výstavbu nového

vězeňského zařízení. Při nižší procentuální naplněnosti se omezí provoz vězeňských zařízení [20].

Následující tabulka č. 4 udává celkovou naplněnost věznic v ČR, dále také naplněnost VV a zvlášť naplněnost VTOS.

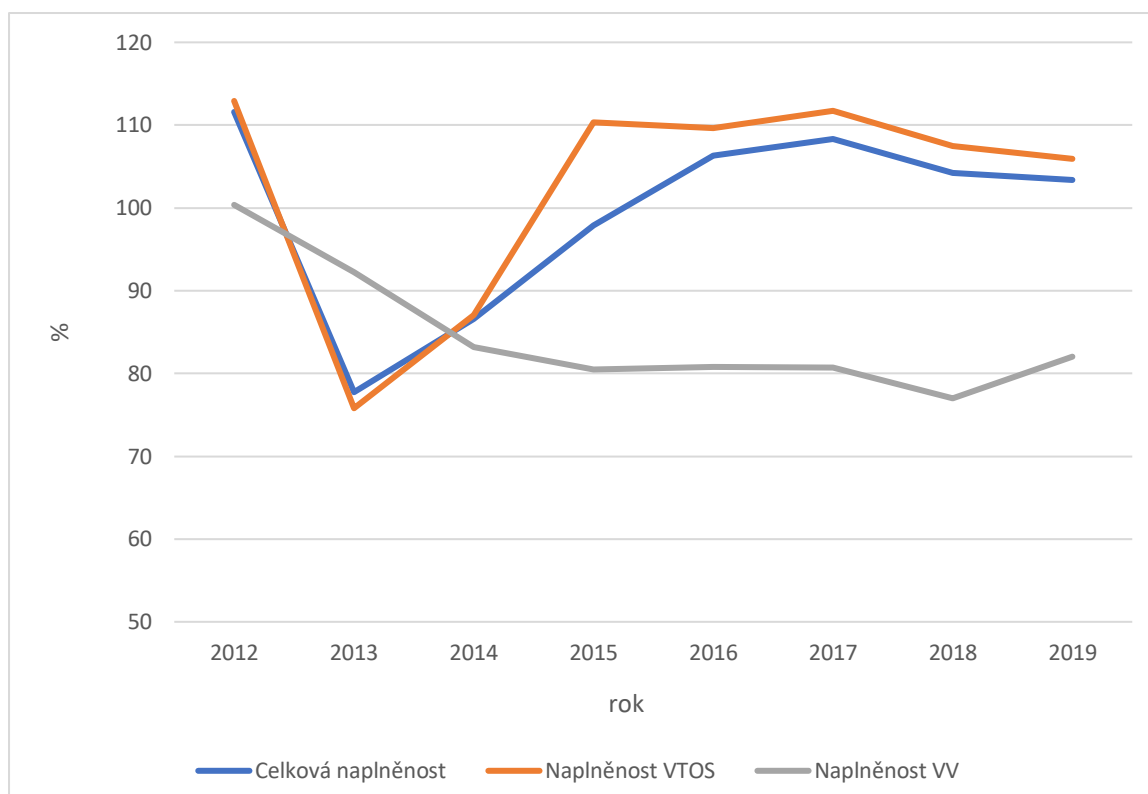
Tabulka 4: Naplněnost věznic v ČR.

Rok	Celková naplněnost všech věznic v ČR (v %)	Celková naplněnost věznic VTOS (v %)	Celková naplněnost věznic VV (v %)
2012	111,59	112,92	100,37
2013	77,74	75,80	92,24
2014	86,58	87,08	83,19
2015	97,88	110,34	80,47
2016	106,3	109,62	80,79
2017	108,34	111,76	80,71
2018	104,21	107,47	77,00
2019	103,37	105,91	82,01

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Je zjevné, že věznice jsou v ČR většinou přeplněné. Výkyv z roku 2013 je způsoben prezidentskou amnestií. Následující roky se naplněnost opět rychle dostávala k maximální naplněnosti. Značný podíl na celkové přeplněnosti věznic má přeplněnost výkonu trestu odnětí svobody. Výkon vazby přeplněný nebývá.

Následující obrázek č. 4 přehledně ukazuje vývoj naplněnosti jak celkové, tak VTOS i VV.

Obrázek 4: Vývoj naplněnosti věznic v České republice.

Zdroj: Vězeňská služba ČR, 2020, vlastní úprava

Z grafu lze vyčíst, že bezprostředně před prezidentskou amnestií byla celková naplněnost věznic výrazně nad svou kapacitou. Amnestie ovšem problém přeplněnosti věznic vyřešila pouze dočasně.

S ohledem na investiční náročnost výstavby nových kapacit věznic by bylo možné snížit počet vězněných tím, že budou více využívány alternativní tresty. A to především u méně závažných trestných činů.

2.1.5 Alternativní trest

Alternivní trest lze uložit za předpokladu, že vzhledem k osobě a poměrům pachatele a k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu není třeba uložit nepodmíněný trest odnětí svobody.

Mezi alternativní tresty lze zařadit všechny tresty, které nejsou spojené s bezprostředním odnětím svobody. Jedná se tedy o odlišnou variantu potrestání, než umístění pachatele do věznice. Nelze uložit současně alternativní trest s trestem odnětí svobody. K využití alternativního trestu může dojít v případech, kdy vzhledem k osobě pachatele i okolnostem

případu lze dosáhnout účelu trestu i bez odnětí svobody. Zároveň musí mít odsouzený reálné předpoklady k tomu, aby byl schopen splnit podmínky uloženého alternativního trestu.

Druhy alternativních trestů a jejich náklady

Do této kategorie alternativních trestů v rámci českého trestního práva spadá [9]:

- trest domácího vězení,
- trest obecně prospěšných prací,
- za určitých podmínek peněžitý trest,
- podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem.

Mezi hlavní přednosti alternativních trestů se dá zařadit snížení finančních nákladů spojených s výkonem trestu. Zároveň se alternativními tresty snižuje přeplněnost věznic. Takový odsouzený není vytržen ze společnosti, nedochází k odloučení od rodiny a eliminují se negativní vlivy na osobnost odsouzeného. Velkou výhodou je umožnění pokračování ve svém dosavadním zaměstnání, tím se výrazně zvyšuje možnost uhrazení náhrady škody, kterou svým činem způsobil. Vzhledem k uvedeným výhodám by bylo tedy vhodné a ekonomicky výhodné, kdyby v budoucnu došlo k mnohem vyššímu využití alternativních trestů., protože například v roce 2019 se pohyboval počet trestů domácího vězení pouze mezi 100–150 osobami.

Náklady na výkon trestu domácího vězení a nákladů spojených s využitím elektronického kontrolního systému musí odsouzený hradit. Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady uvádí, že denní sazba nákladů na tyto alternativní tresty činí 50 Kč za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával trest domácího vězení nebo ve kterém byl alespoň zčásti využíván elektronický kontrolní systém [8].

2.2 Ekonomické parametry

V této kapitole jsou analyzovány hlavní ekonomické parametry, které souvisí s celkovými výdaji státního rozpočtu na VSČR. Tyto parametry mají přímý vliv na objem finančních prostředků plynoucích ze státního rozpočtu na provoz VSČR. Mezi tyto parametry jsou zařazeny následující:

- analýza statistických dat z oblasti soudnictví,
- vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na VSČR,
- hospodářská činnost VSČR,
- průměrný denní výdaj na jednoho vězně,
- pohledávky,
- Příjmy VSČR.

2.2.1 Počet zaměstnanců soudů

Důležitým a základním údajem je počet zaměstnanců v této organizační složce státu. Samozřejmě s rostoucím počtem zaměstnanců rostou náklady na mzdy. Počty soudců a počty zaměstnanců soudů stanoví Ministerstvo spravedlnosti podle zákona č.6/2002Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

Od roku 2015 stoupl celkový počet zaměstnanců soudů o 6,13 %, ale počty soudců se příliš nemění. Zvyšuje se tedy počet ostatních zaměstnanců soudů. To lze přičíst zvyšujícímu se administrativnímu zatížení a poměrně dynamicky rostoucím platům zaměstnanců soudů, které vzrostly u všech zaměstnanců soudů průměrně o 35,25 %. Tímto nárůstem je naplňován záměr programového prohlášení vlády navýšit platy zaměstnanců v justici. Mimo navýšení částek tarifních tabulek došlo také k navýšení zvláštního příplatku. Navýšení platů pomohl také přesun zaměstnanců na některých pozicích do vyšších platových tříd.

2.2.2 Příjmy a výdaje soudů

Příjmy soudů lze rozdělit na příjmy

- daňové,
- nedaňové,
- kapitálové,
- přijaté transfery.

Výdaje soudů jsou

- běžné,
- kapitálové.

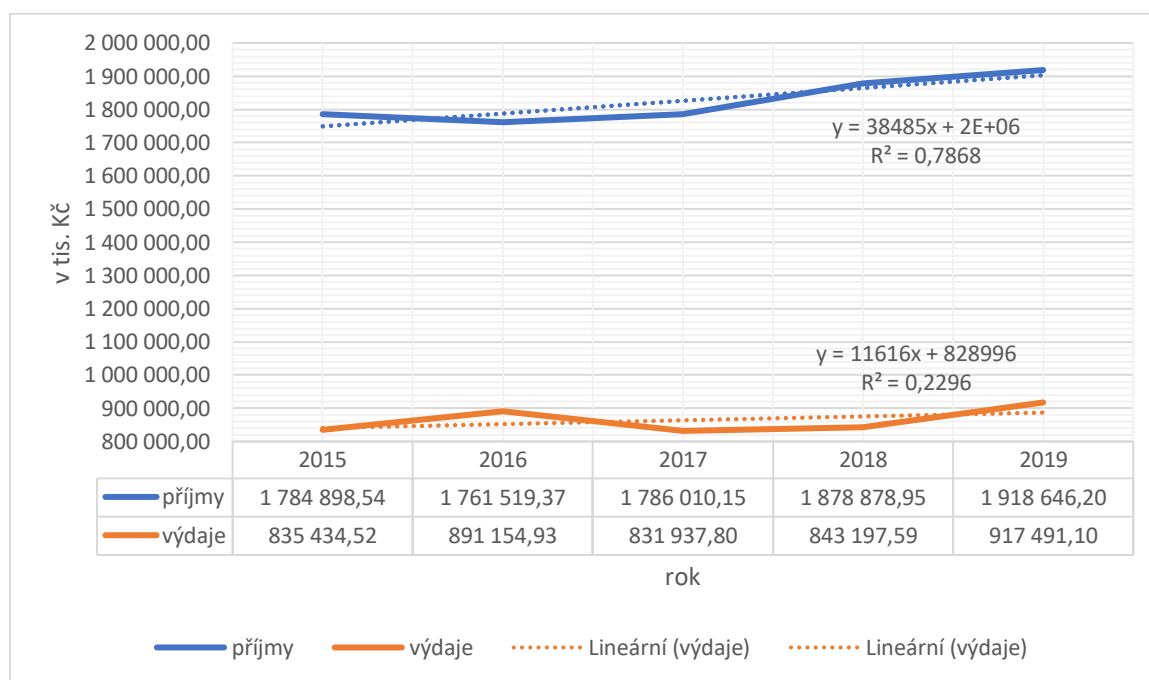
Podstatnou část příjmů soudů tvoří nedaňové příjmy. Rozhodující podíl na plnění příjmové části rozpočtu soudů tvoří příjmy ze soudních poplatků.

K plnění kapitálových příjmů dochází především odprodejem nepotřebného majetku, zejména prodejem vyřazených vozidel.

Na plnění příjmů přijatých transferů se podílely především příjmy z vlastních fondů.

Mezi běžné výdaje se řadí platy, povinné pojistné, převod FKSP, ostatní věcné výdaje. Přes 80 % běžných výdajů bylo použito na platy. Objem běžných výdajů tvoří přes 90 % z celkových výdajů soudů [11].

Obrázek č. 5 uvádí vývoj skutečných celkových příjmů a výdajů soudů za období 2015-2019.

Obrázek 5: Vývoj celkových příjmů soudů v tis. Kč.

Zdroj: Justice ČR, 2020, vlastní úprava

Pokles plnění příjmů do roku 2016 byl způsoben poklesem příjmů ze soudních poplatků. Snížení soudních poplatků bylo způsobeno jednak poklesem nápadu soudních řízení a výrazným snížením poplatků u rozkazního řízení. V roce 2015 pak vešla v platnost novela zákona o soudních poplatcích, která například umožňuje notářům zápis společností do

veřejných rejstříků za snížený poplatek. Dle požadavku Evropské komise byl snížen poplatek za prvozápisy s.r.o.

Od roku 2017 docházelo k nárůstu příjmů. Tento nárůst byl způsoben především zvýšením příjmů ze soudních poplatků, ale především výrazným meziročním nárůstem příjmů ze sankčních plateb přijatých od jiných subjektů, mezi které patří například i náklady výkonu trestu domácího vězení.

Co se týče výdajů soudů, v grafu jsou uvedeny výdaje soudů za základní položky běžných výdajů (nákup materiálu, voda, palivo, energie, nákup služeb). Výdaje soudů poměrně kolísají. K výraznějšímu nárůstu výdajů došlo až v roce 2019 především vysoutěžením rámcové smlouvy na počítače a následnou částečnou obnovu počítačů v resortu.

V oblasti energií došlo k růstu výdajů z důvodu významně vyšší vysoutěžené ceny na komoditní burze pro rok 2019. To se projevilo zejména u elektrické energie a plynu [11].

2.2.3 Vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na VSČR

Každý rok je stanoven určitý objem finančních prostředků, které jsou určeny na VSČR. Objem těchto finančních prostředků může být upraven v průběhu rozpočtového roku. Ministerstvo financí zpracovává Státní závěrečný účet, ve kterém je uveden konečný objem finančních prostředků na konci rozpočtového roku.

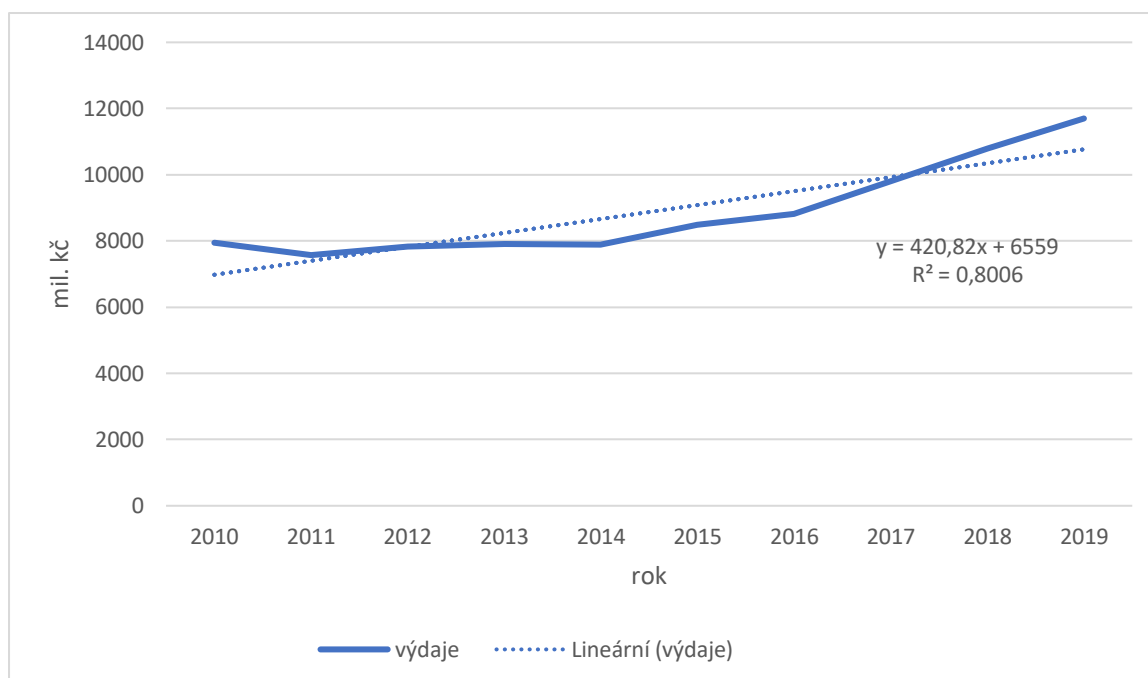
V následující tabulce jsou uvedeny celkové výdaje státního rozpočtu, v dalším sloupcu výdaje státního rozpočtu na VSČR a v posledním sloupcu je uvedeno procentuální podíl výdajů na VSČR v porovnání s celkovými výdaji státního rozpočtu.

Tabulka 5: Vývoj celkových výdajů státního rozpočtu na VSČR.

Rok	Celkové výdaje státního rozpočtu (v mld. Kč)	Celkové výdaje státního rozpočtu na vězeňství (v mil. Kč)	Podíl celkových výdajů na vězeňství na celkových výdajích státního rozpočtu (v %)
2010	1 184,9	7 954,58	0,67
2011	1 155,5	7 573,41	0,66
2012	1 152,4	7 824,89	0,68
2013	1 173,1	7 914,00	0,67
2014	1 211,6	7 882,81	0,65
2015	1 297,3	8 480,19	0,65
2016	1 219,8	8 807,69	0,72
2017	1 279,8	9 798,68	0,77
2018	1 401,0	10 799,33	0,77
2019	1 551,7	11 699,67	0,75

Vlastní úprava, zdroj dat: Vězeňská služba ČR

V následujícím obrázku č. 6 jsou zobrazeny výdaje státního rozpočtu na vězeňství i s lineárním trendem, který má index determinace (spolehlivosti) na poměrně spolehlivé hodnotě 80,06 %. Analýzy ukazuje, že se výdaje od svého trendu poslední dobou odklání, ale vzhledem ke stagnaci počtu odsouzených i zaměstnanců se dá předpokládat, že se výdaje v následujícím období nebudou od svého trendu příliš odklánět.

Obrázek 6: Výdaje na Vězeňskou službu ČR

Vlastní úprava, zdroj dat: Vězeňská služba ČR

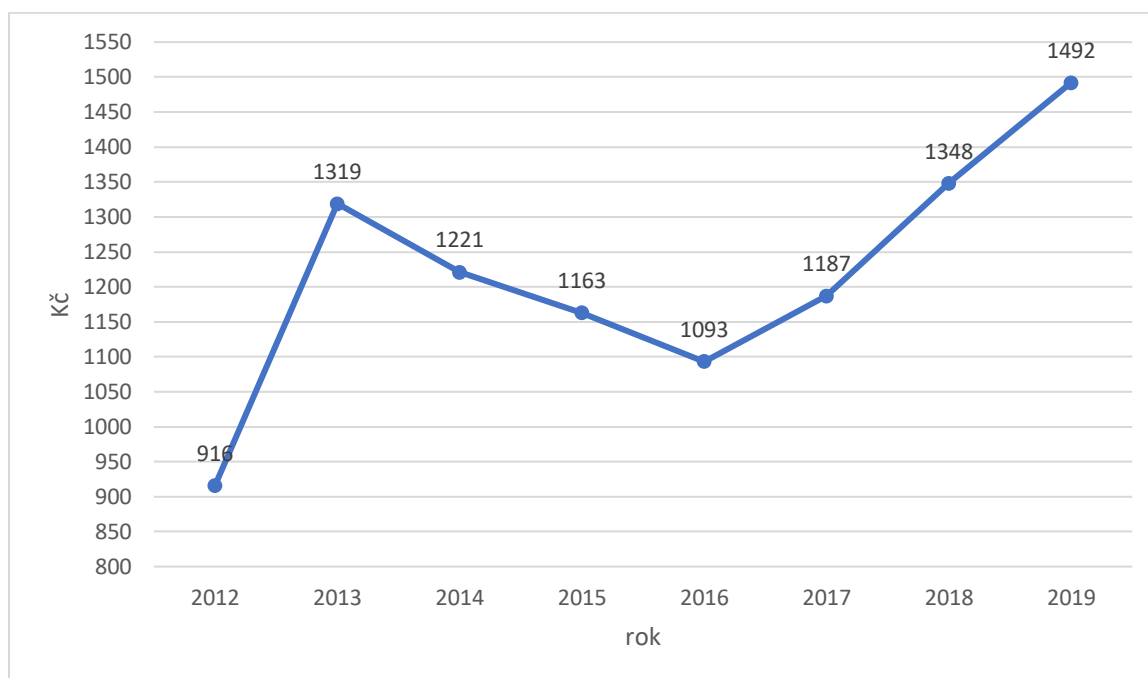
Celkové výdaje státního rozpočtu na vězeňství v ČR do roku 2014 stagnovali. Nutno podotknout, že v roce 2013 významně klesl počet vězňů z důvodu amnestie (viz. Tabulka 1), z toho důvodu se ani nečekalo zvyšování celkových výdajů na vězeňství. Od roku 2015 docházelo k poměrně značnému navýšení celkových výdajů státního rozpočtu na vězeňství. V roce 2019 byly celkové výdaje na vězeňství vyšší o 48,4 %, než v roce 2014. Tak vysoký nárůst celkových výdajů na vězeňství je způsoben především zvyšujícím se počtem vězňů po amnestii a zároveň zvyšujícím se počtem zaměstnanců a jejich platů.

Tempo růstu celkových výdajů státního rozpočtu na vězeňství je vyšší, než tempo růstu celkových výdajů státního rozpočtu. Z toho důvodu tedy došlo i ke zvýšení podílu celkových výdajů na vězeňství na celkových výdajích státního rozpočtu ČR.

2.2.4 Průměrný denní výdaj na jednoho vězně

Průměrný denní výdaj na jednoho vězně je údaj, který udává výdaje na jednoho vězně za celou VSČR. Tím se rozumí výdaje na platy, pojistné, ostatní věcné výdaje, FKSP, kapitálové výdaje a sociální dávky. Vývoj této hodnoty nám ukazuje, jestli se průměrné denní výdaje vynaložené na jednoho vězně zvyšují, či snižují [22]. V následujícím grafu je představen vývoj průměrného

denního výdaje na jednoho vězně za celou VSČR od roku 2012, přes amnestii v roce 2013 až do roku 2019.

Obrázek 7: Průměrný denní výdaj na jednoho vězně za celou Vězeňskou službu České republiky v období od 2012 do 2019.

Vlastní úprava, zdroj: Vězeňská služba ČR

I v ukazateli průměrného denního výdaje na jednoho vězně se výrazně promítá amnestie z roku 2013. Na konci roku 2013 byl počet vězňených osob v ČR o 26,55 % nižší, než na konci roku 2012. (viz. Tabulka 1) Výdaje státního rozpočtu na vězeňství ovšem o 1,14 % stouply. (viz. Tabulka 5) Proto tedy došlo k výraznému navýšení průměrného denního výdaje na jednoho vězně v roce 2013. V dalším období docházelo sice k navyšování celkových výdajů státního rozpočtu na vězeňství, ale mnohem vyšší bylo tempo růstu počtu vězňených osob. Z toho důvodu až do roku 2016 docházelo ke snižování průměrného denního výdaje na jednoho vězně. Od roku 2017 dochází k mírnému poklesu počtu vězňených osob, ale poměrně významnému navyšování výdajů státního rozpočtu na vězeňství, a to od roku 2016 o 32,83 %. Proto tedy byl v roce 2019 průměrný denní výdaj na jednoho vězně o 36,51 % vyšší, než v roce 2016.

2.2.5 Pohledávky

Pohledávky představují nezanedbatelnou částku, kterou je třeba řešit. Neuhrazené pohledávky VSČR lze rozdělit do kategorií:

- pohledávky za vězni v aktuálním stavu (ve výkonu trestu nebo vazby),
- pohledávky za propuštěnými vězni,
- ostatní pohledávky (za zaměstnanci, z obchodních vztahů, a jinými subjekty).

Pohledávky za vězni v aktuálním stavu

V této kategorii je úspěšnost vymáhání pohledávek přibližně 30 %. Z celkového objemu pohledávek tvoří tato kategorie asi 9 %. Ke zvýšení úspěšnosti vymáhání pohledávek by pomohla vyšší zaměstnanost vězňených osob. Zaměstnaný vězeň hradí náklady za výkon trestu odnětí svobody z odměny za práci a nemůže tedy u takové osoby vzniknout pohledávka za úhradu výkonu trestu odnětí svobody.

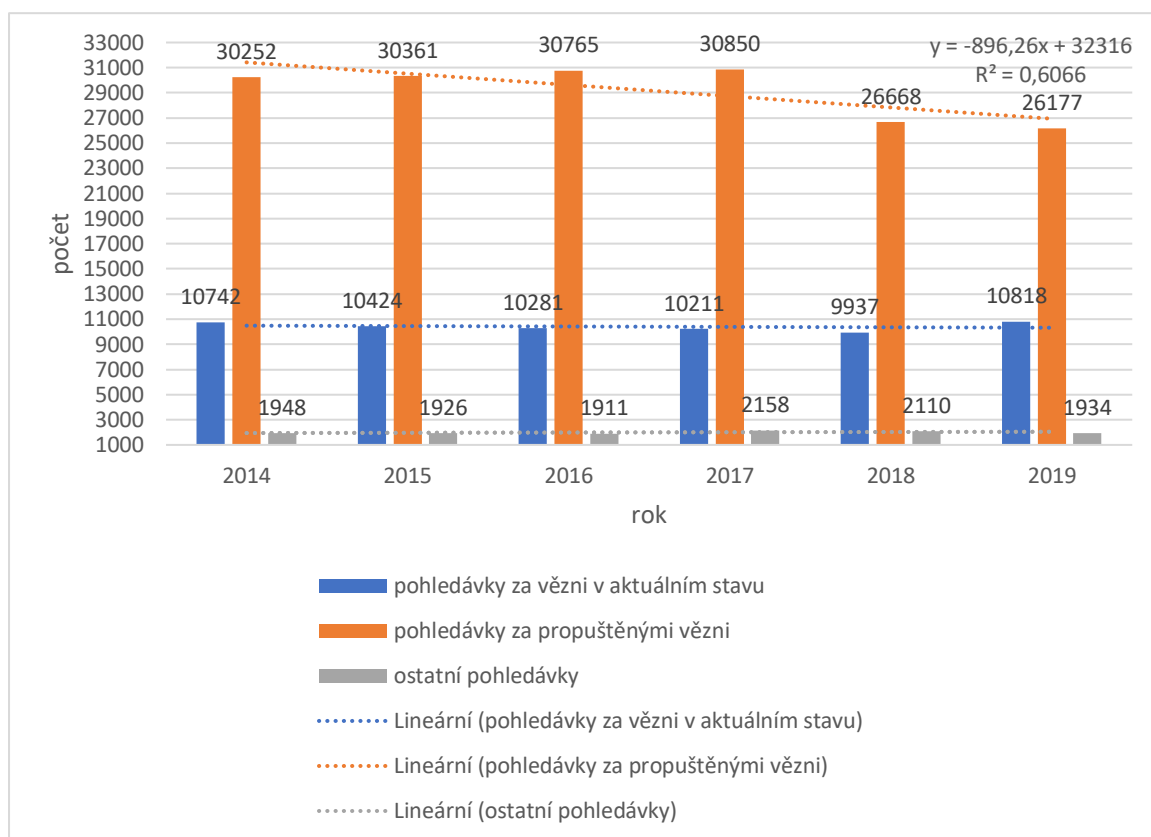
Pohledávky za propuštěnými vězni

V této kategorii se pohybuje úspěšnost vymáhání pouze kolem 5 %. Z celkového objemu pohledávek tvoří tato kategorie asi 31 %. Vymáhat pohledávky za propuštěnými vězni je problematické, protože velká část propuštěných osob z výkonu trestu je zadlužená, v exekucích a až 70 % osob se do výkonu trestu opakovaně vrací.

Ostatní pohledávky

Tyto pohledávky tvoří největší část z celkových pohledávek, a to asi 60 %. Vymáhat se je daří přibližně s úspěšností 33 % [18].

Následující obrázek č. 8 představí vývoj počtu dlužníků v jednotlivých kategoriích pohledávek za období od roku 2014 do roku 2019.

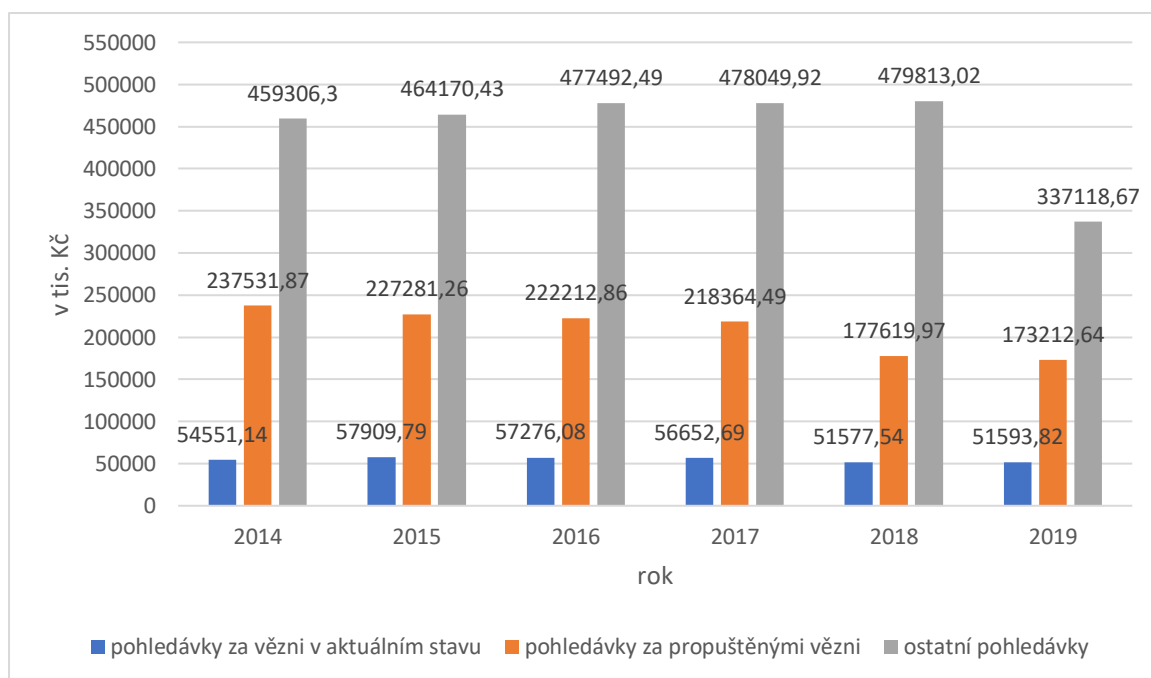

Obrázek 8: Počet dlužníků v jednotlivých kategoriích pohledávek za období od 2014 do 2019.

Vlastní úprava, zdroj: Vězeňská služba ČR

Je zřejmé, že počty dlužníků vězňů v aktuálním stavu a počtu dlužníků ostatních pohledávek se za sledované období příliš nezměnily, ale v posledních letech došlo k poklesu počtu dlužníků u pohledávek za propuštěnými vězni. Tento jev je způsoben především navýšením příjmů vězňených osob, které jsou pracovně zařazení. A to z důvodu odvození mzdy vězňených osob od minimální mzdy v ČR a ta se neustále zvyšuje. Dalším důvodem může být i skutečnost, že se staré pohledávky promlčely a nelze je již vymáhat.

V dalším obrázku bude ukázán objem neuhrazených pohledávek v jednotlivých kategoriích v období od roku 2014 do roku 2019.

Obrázek 9: Objem neuhrazených pohledávek v jednotlivých kategoriích za období od 2014 do 2019.

Vlastní úprava, zdroj: Vězeňská služba ČR

Za poslední dva roky došlo k výraznějšímu poklesu objemu neuhrazených pohledávek za propuštěnými vězni. To koresponduje s úbytkem počtu dlužníků z řad propuštěných vězňů za uvedené období. Zajímavý je téměř 30 % pokles objemu neuhrazených ostatních pohledávek v roce 2019 proti roku 2018. Tento pokles je způsoben jednak poklesem počtu dlužníků, ale především v roce 2018 bylo vymoženo 24,36 % objemu z ostatních pohledávek a v roce 2019 podstatně více a to 51,03 %.

Dalo by se říct, že sice dochází k poklesu celkového objemu neuhrazených pohledávek VSČR, ale do budoucna je třeba dále pracovat na dalším snižování stále příliš vysokých hodnot [6].

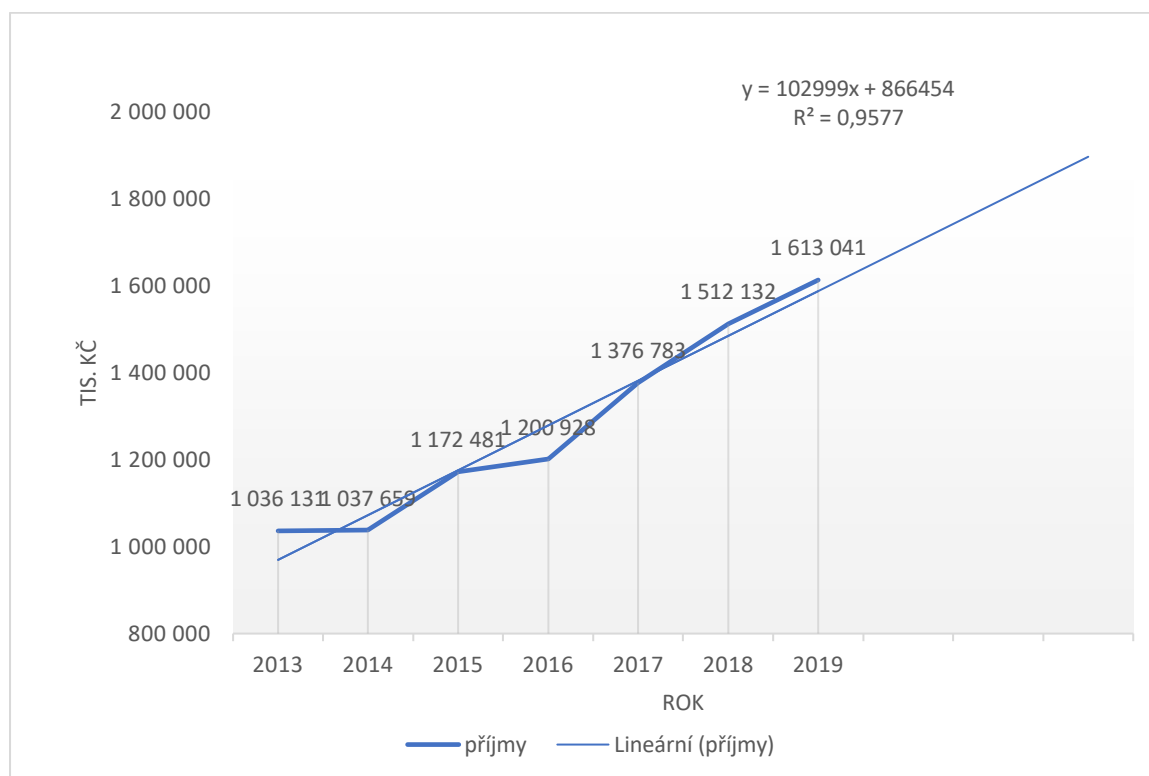
2.2.6 Příjmy Vězeňské služby České republiky

Příjmy VSČR lze rozdělit na:

- daňové příjmy,
- nedaňové příjmy,
- kapitálové příjmy,
- přijaté dotace.

Přibližně 75 % všech příjmů tvoří daňové příjmy. Mezi daňové příjmy patří příjmy ze správních poplatků, z pojistného na důchodové pojištění, z pojistného na nemocenské pojištění a z příspěvku na politiku zaměstnanosti. Nejvýznamnějším daňovým příjmem je příjem na důchodové pojištění. Ten tvoří téměř 90 % ze všech daňových příjmů [21].

V následujícím obrázku č. 10 jsou znázorněny příjmy VSČR za období od 2013 do 2019.

Obrázek 10: Vývoj příjmů Vězeňské služby České republiky za období od 2013 do 2019 v tis. Kč.

Vlastní úprava, zdroj dat: Vězeňská služba ČR

Ze zjištěných dat vyplývá, že od amnestie v roce 2013 dochází k neustálému zvyšování příjmů. Tento jev je způsoben především trvalým nárůstem počtu vězňů. S tím souvisí vyšší počet zaměstnaných odsouzených, vyšší počet zaměstnanců a došlo tedy především k nárůstu příjmu z pojistného na důchodové pojištění.

Od roku 2013 se příjmy navýšily o 55,7 %, a výdaje ze státního rozpočtu ČR na Vězeňskou službu České republiky za stejné období stouply o 47,8 %. Průměrné roční tempo růstu příjmů VSČR se za sledované období pohybuje na hodnotě 7,66 %, ale průměrné tempo růstu výdajů

ze státního rozpočtu na VSČR je 6,73 %. Od amnestie v roce 2013 se tedy jedná v tomto ukazateli o pozitivní trend.

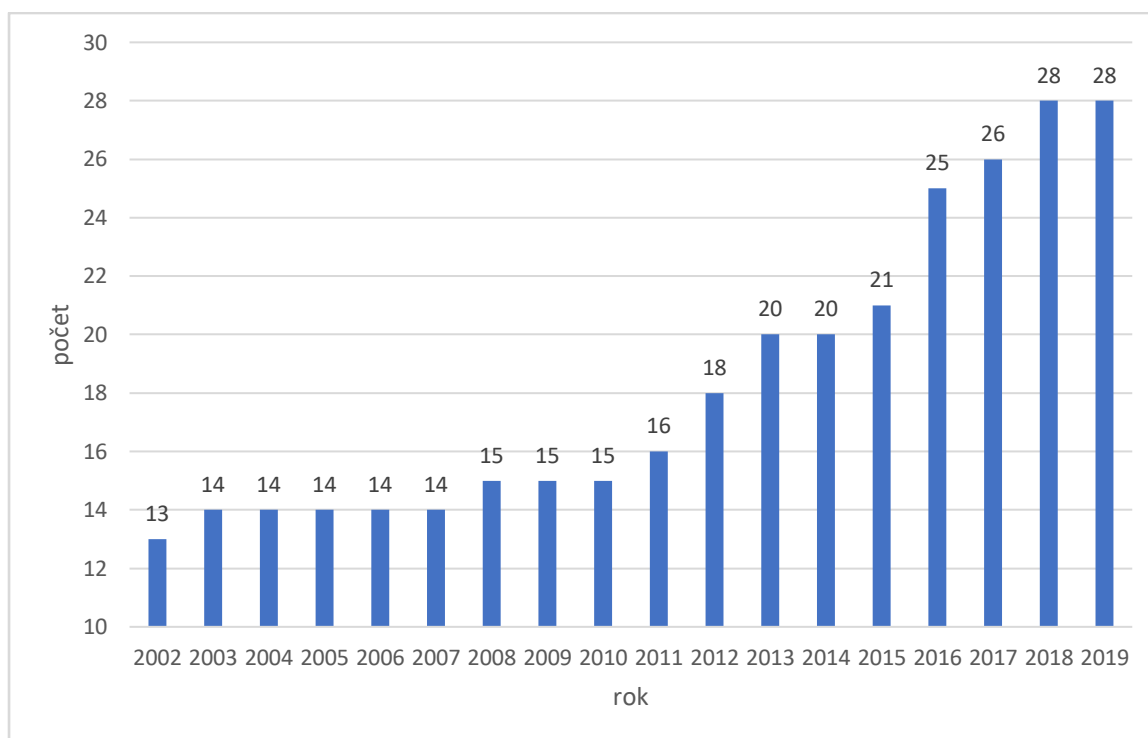
Průměrné tempo růstu bylo vypočítáno jako geometrický průměr jednotlivých temp růstu.

Predikcí bylo zjištěno, že v roce 2021 by příjmy VSČR měli být přibližně 1 793 446 tis. Kč. Při současném trendu by tedy roční příjmy VSČR měly přesáhnout hodnotu 2 000 000 tis. Kč nejpozději v roce 2024. Došlo by tedy ke zdvojnásobení příjmů od amnestie z roku 2013. Koeficient determinace u této rovnice lineárního trendu je na hodnotě 95,77 %, výpočet odhadu příjmů do dalších let je tedy poměrně přesný a vypovídající.

2.2.7 Hospodářská činnost Vězeňské služby České republiky

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky dává VS možnost provozovat hospodářskou činnost. A to zejména za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody nebo umístěných v ústavech pro výkon zabezpečovací detence. Hlavním účelem hospodářské činnosti je dosažení kladného výsledku hospodaření. A to jak celkově, tak i pro jednotlivé provozovny, v nichž je hospodářská činnost provozována. Jednotlivé organizační jednotky VS sledují hospodaření provozovny odděleně od hlavní činnosti a od hospodaření s prostředky rozpočtu věznice. Peněžní prostředky používané pro provoz hospodářské činnosti je nutné vést na zvláštním bankovním účtu. Všechny provozní výdaje hospodářské činnosti musí být v plné výši pokryty příjmy z této činnosti. Mezi hlavní náklady na hospodářskou činnost VSČR patří náklady na výstavbu nových a rekonstrukci starých hal. Výstavba a rekonstrukce hal je však přímo závislá na schválení investičních prostředků, potřebných pro jejich realizaci. Z tohoto důvodu VS hledá alternativní způsoby financování výstavby hal z prostředků budoucích zaměstnavatelů odsouzených a ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem financí řeší model smluvních vztahů, které by ošetřovaly takovéto projekty. Dále se řeší možnost výstavby střežených pracovišť v prostorách budoucích zaměstnavatelů.

Hospodářská činnost za účelem zaměstnávání vězňených osob je provozována v provozovnách Střediska hospodářské činnosti. Počet organizačních jednotek VSČR, ve kterých je zřízena provozovna Střediska hospodářské činnosti za účelem zaměstnávání vězňených osob, se neustále zvyšuje. Následující graf ukazuje vývoj zřízení provozoven Střediska hospodářské činnosti za účelem zaměstnávání vězňených osob od roku 2002 do roku 2019.

Obrázek 11: Vývoj počtu provozoven Střediska hospodářské činnosti za účelem zaměstnávání vězňených osob od roku 2002 do roku 2019.

Vlastní úprava, zdroj: Vězeňská služba ČR

Prioritou VS je pokračovat v rozvoji zaměstnávání vězňených osob nejen v provozovných Střediska hospodářské činnosti. Graf v obrázku č. 11 ukazuje, že postupně dochází k poměrně výraznému navýšení organizačních jednotek, v kterých jsou zřízeny provozovny Střediska hospodářské činnosti. Se zvyšujícím se počtem Středisek hospodářské činnosti se zvyšuje pochopitelně také zaměstnanost vězňených osob a s tím úzce souvisí i vyšší zisk provozoven Střediska hospodářské činnosti.

Efekt provozoven Střediska hospodářské činnosti není pouze v zisku těchto provozoven, ale se zvyšující se zaměstnaností vězňených osob se snižuje zadluženost odsouzených a pochopitelně se také snižuje celkový objem pohledávek za vězňi. Například v roce 2019 byla průměrná denní zaměstnanost odsouzených 8618 odsouzených. Z toho v provozovných hospodářské činnosti průměrně 4181 odsouzených [15]. To tvoří 48,51 % z průměrného denního počtu zaměstnaných odsouzených.

Mezi činnosti, které vězňené osoby v rámci provozoven Střediska hospodářské činnosti vykonávají, se řadí například: Výroba dřevěných briket, pomocné práce v zemědělství, ve

stavebnictví, třídění separovaného odpadu, pomocné úklidové práce, výroba kovových konstrukcí, výroba potravinářských a škrobářenských výrobků atd.

Pro lepší přehlednost je uvedeno v následující tabulce č. 10 tempo růstu zisku provozoven Střediska hospodářské činnosti.

V následujícím sloupci je vyjádřeno tempo růstu zisku provozoven Střediska hospodářské činnosti v procentech.

Tabulka 6: Vývoj zisku provozoven Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby České republiky za období od 2012 do 2019 v tis. Kč.

Rok	Zisk (tis. Kč)	Tempo růstu (Kt)	Tempo růstu v %
2012	15 176	-	-
2013	14 481	0,954	-4,58
2014	14 421	0,996	-0,41
2015	18 327	1,271	27,09
2016	29 096	1,588	58,76
2017	52 638	1,809	80,91
2018	65 591,04	1,246	24,61
2019	59 898,47	0,913	-8,68

Vlastní úprava, zdroj: Vězeňská služba ČR

Počet provozoven Střediska hospodářské činnosti VSČR začal významněji stoupat v roce 2012. V roce 2013 ale přišla amnestie a došlo tedy k výraznému poklesu zaměstnaných odsouzených. Z toho důvodu došlo k poklesu zisku. V následujících letech docházelo k významnému nárůstu jak počtu provozoven Střediska hospodářské činnosti, tak odsouzených, tedy i pracujících odsouzených. Proto došlo k tak výraznému nárůstu zisku od roku 2015, kdy tempo růstu zisku provozoven dosáhlo na 27,09 %. V dalších letech stále rostl počet odsouzených i provozoven, proto dosáhlo v roce 2017 tempo růstu dokonce 80,91 %. Od roku 2017 se počet odsouzených začal snižovat a zpomalil se i růst počtu provozoven Střediska hospodářské činnosti. Především z toho důvodu došlo v roce 2019 k poklesu tempa růstu zisku na -8,68 %. Za uvedené období dosáhl zisk provozoven Střediska hospodářské činnosti průměrného tempa růstu 21,67 %. Vzhledem ke stagnaci počtu provozoven a počtu odsouzených se do budoucna dá počítat

s výrazně menším průměrným tempem růstu, než jakého provozovny dosáhly za sledované období. Tomuto závěru napovídají i výsledky posledních dvou let.

Dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky bude část zisku těchto provozoven rozdělena individuálně dle potřeb příslušných organizačních jednotek, a to především na posílení hlavní činnosti. Zejména je na mysli pořízení investičního majetku, nákup drobného dlouhodobého hmotného majetku, nákup materiálu a na opravy a udržování.

3 Zhodnocení analýzy a návrhy

Z výsledků analýzy vyplývá, že za hodnotící období došlo ve všech ukazatelích k výraznému výkyvu po udělení amnestie v roce 2013. Tento stav ale netrval příliš dlouho a již kolem roku 2016 se ukazatele vrátily k hodnotám, které nabývaly před amnestií. Analýzou bylo zjištěno, že nárůst počtu vězněných osob se podílel na výdajích ze státního rozpočtu na vězeňství, které za sledované období vzrostly o 47 %. Na tak vysokém nárůstu výdajů se výraznou měrou podílel i nárůst počtu zaměstnanců VSČR a poměrně značný nárůst jejich mezd. Proto tedy došlo za poslední tři roky k růstu průměrného denního výdaje na jednoho vězně téměř o 50 %. Dá se předpokládat, že v době současné krize a vyšších vládních výdajů na zmírnění následků pandemie onemocnění SARS-CoV-2 dojde ke zmražení platů zaměstnanců soudů i VSČR. A vzhledem ke skutečnosti, že přes 80 % běžných výdajů je použito na platy a objem běžných výdajů tvoří přes 90 % z celkových výdajů soudů, nemělo by docházet k citelnému zvyšování výdajů soudů.

Do budoucna je cílem stále zvyšovat počty zaměstnaných odsouzených. Proto lze očekávat i narůstající výdaje do výstavby a rekonstrukcí budov v areálech věznic, které budou sloužit pro zaměstnávání odsouzených. Rozhodně se doporučuje dál intenzivně připravovat vhodné prostory ve věznicích i mimo samotné objekty vězeňských zařízení, aby se dařilo stále navyšovat počty zaměstnaných odsouzených. Podcenění investic v oblasti míst výkonu zaměstnání by vedlo nejenom k neplnění povinnosti uložené zákonem zaměstnávat odsouzené, ale i k finančním ztrátám a především k nezískání pracovních návyků odsouzených a jejich velmi pravděpodobnému pokračování v kriminální kariéře po propuštění z VTOS. Se zvyšováním zaměstnanosti sice souvisí i snižování recidivy, ale výsledky analýzy ukázaly, že recidiva se pohybuje kolem 70 % a zaměstnávání odsouzených má tedy na recidivu zanedbatelný vliv. Analýza dále ukazuje, že pětina vězněných osob je ve výkonu trestu víc než po třetí. Zvyšující zaměstnanost má tedy pro VSČR především vliv na snížení počtu a objemu pohledávek a zvyšování příjmů. Dalším doporučením, vycházejícím z analýzy, je rozšíření používání alternativních trestů. Došlo by tak ke snížení naplněnosti kapacit a snížení nákladů a rozhodně i pohledávek.

Z výsledku analýzy je patrné, že příjmy rostou rychleji, než výdaje. Vysoký nárůst příjmů má logické opodstatnění. Asi 70 % všech příjmů tvoří daňové příjmy a z nich přibližně 90 % příjmy z důchodového pojištění. Proto tedy nárůst příjmů za sledované období o více než 50 %, došlo k výraznému zvýšení počtu odsouzených po amnestii, ke zvýšení počtu zaměstnaných

odsouzených o 60 % a zvýšení počtu zaměstnanců. Došlo tedy k citelnému zvýšení daňových příjmů, které tvoří podstatnou část příjmů. Z analýzy vyplývá, že v roce 2024 by příjmy měly být dvojnásobné, než v roce 2013. Dá se usuzovat, že se jedná o poměrně přesný údaj, protože index determinace (spolehlivosti) u trendu příjmů VSČR ukazuje hodnotu 95,77 %. K dalšímu navyšování příjmů lze doporučit především zvýšení platby odsouzených za VTOS. Současná platba ve výši max. 1 500 Kč měsíčně je absolutně nedostačující vzhledem ke skutečnosti, že se téměř stejná suma vydává ze státního rozpočtu na každého odsouzeného za jeden den. V kontextu se zvyšujícím se počtem zaměstnaných odsouzených lze předpokládat, že by mělo docházet ke snižování objemu pohledávek a neměl by být celkově problém pro odsouzené hradit vyšší sumu, než 1 500 Kč měsíčně. Na straně příjmů lze doporučit i rozšíření Střediska hospodářské činnosti. Nabízí se například pro tyto účely využívat vězeňské kantýny, kde nakupují jak odsouzené osoby, tak zaměstnanci.

4 Závěr

Vězeňství je důležitou složkou v souboru veřejných služeb poskytovaných státem. A to především proto, protože mají vliv na bezpečnost a ochranu občanů ČR. V každém období je snaha o co největší úspory ve veřejných výdajích a snižování deficitu státního rozpočtu. I u VSČR je třeba nastavit financování ze státního rozpočtu tak, aby bylo pokud možno hospodaření této státní instituce co nejefektivnější. Proto cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat VSČR, uvést její význam pro společnost a definovat její základní povinnosti, její činnost a uvést základní právní normy, kterými se VSČR řídí. Dále na základě analýzy jejího hospodaření navrhnout kroky ke zvýšení hospodárnosti jejího fungování.

Asi nelze příliš doufat, že organizace, jakou je VSČR, bude mít pouze takový přístup, aby fungovala z ekonomického hlediska plně efektivně. V práci je zhodnoceno několik základních ekonomických i neekonomických parametrů z oblasti fungování VSČR. Některé parametry jsou hodnoceny za desetileté období, některé za kratší z důvodu nedostupnosti dat. Dá se říci, že u většiny parametrů je důležitým mezníkem amnestie prezidenta ČR z roku 2013. V podstatě všechny analyzované údaje jsou ovlivněny stoupajícím počtem vězněných osob a zaměstnanců. Především vzhledem k přeplněnosti věznic se nedají do dalších let předpokládat tak významné výkyvy ve sledovaných oblastech.

Práce je zaměřena z větší části na údaje z celé VSČR, popřípadě samostatně z výkonu trestu. Při analýze zaměstnanců VSČR jsou upřednostněni především příslušníci před občanskými zaměstnanci. A to z důvodu většího kontaktu příslušníků s vězněnými osobami, než je tomu u občanských zaměstnanců.

Jako zásadní překážku efektivnějšího fungování VSČR vidím ve skutečnosti, že se těžko dá vytvořit a dodržet dlouhodobá koncepce, když dochází k tak časté výměně na postech ministra spravedlnosti a Generálního ředitele VSČR. Každá taková výměna s sebou přináší novou koncepci, která se však nestihne realizovat. Stejný problém je i v jednotlivých organizačních jednotkách. Například ve věznici Pardubice působí od roku 2005 již šestý ředitel.

5 Použitá literatura

- [1] BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, str. 26. Teoretik. ISBN 978-80-7502-408-4.
- [2] BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, str. 162. Teoretik. ISBN 978-80-7502-408-4.
- [3] *Evropská vězeňská pravidla* [online]. 2006 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/409053-Evropska-vezenska-pravidla.html>
- [4] *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zmena-vnejsi-diferenciace/obecny-postup/>
- [5] *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR: Organizační jednotky* [online]. 2021 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/>
- [6] *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR: Statistické ročenky* [online]. 2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/statistiky/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby/>
- [7] *Generální ředitelství Vězeňské služby ČR: Zaměstnávání vězňů* [online]. 2020 [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zamestnavani-veznu/>
- [8] *Justice.cz: Náramky* [online]. 2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/trest-domaciho-vezeni-pred-ems/rok-2019/>
- [9] *Justice.cz: Obecné informace* [online]. 2017 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>
- [10] *Justice.cz: Organizační řád a struktura* [online]. 2021 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/organizacni-struktura>
- [11] *Justice.cz: Závěrečné účty kapitol* [online]. 2020, str. 55 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/719282/FIN%C3%81LN%C3%8D+336+Z%C3%9A+2019_verze+k+10.3.2020.pdf/e13ffb3f-602d-4c80-beac-399ff55161a0

- [12] *Koncepce vězeňství do roku 2025: Zaměstnávání* [online]. 2015, str. 13 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-ceske-budejovice/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>
- [13] MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku II., aneb, Jak to Kula ve vězeňství koulí*. Blansko: Duha Press, 2009, str. 43. ISBN 978-80-87061-36-7.
- [14] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Celkové počty příslušníků a zaměstnanců za rok 2019* [online]. 2019, str. 31 [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>
- [15] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Hospodářská činnost a zaměstnávání vězňených osob* [online]. 2019, str. 55 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>
- [16] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Hospodářská činnost a zaměstnávání vězňených osob* [online]. 2019, str. 57 [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>
- [17] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Organizace a řízení Vězeňské služby České republiky* [online]. 2019, str. 14 [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>
- [18] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Pohledávky* [online]. 2019, str. 54 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>

[19] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Přehled realizovaných veřejných zakázek ve Vězeňské službě ČR* [online]. 2019, str. 65 [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>

[20] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Přehled stavů a ubytovacích kapacit* [online]. 2019, str. 70 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>

[21] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Příjmy* [online]. 2019, str. 48 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>

[22] MÄSIAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka Vězeňské služby ČR: Výdaje* [online]. 2019, str. 50 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistick%C3%A1-ro%C4%8Denka-V%C4%9Bze%C5%88sk%C3%A9-slu%C5%BEby-%C4%8Cesk%C3%A9-republiky-za-rok-2019.pdf>

[23] *Ministerstvo spravedlnosti-vězeňství* [online]. 28.12.2016 [cit. 2021-5-9]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Ministerstvo-spravedlnosti-se-letos-zamerilo-na-promeny-vezenstvi-468878>

[24] OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, str. 243. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

[25] OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, str. 246. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

[26] OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010, str. 247. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

[27] PILKNEROVÁ, Inka. (2020). Vše, co potřebujete vědět o životě za mřížemi. Vyd. 1. Praha: powerprint. ISBN 978-80-7568-189-8

[28] Vězeňská služba České republiky. Cíle a poslání VS ČR [online]. 2012 [cit. 2020-11-22]. Dostupné na WWW: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/cile-a-poslani-vs-cr-6124>

[29] *Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky* [online]. Česká republika: Sbírka zákonů, 1992 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555#hlava1>

